

**VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA
MARIBOR**

SLOVENSKI TURISTIČNI PLAKAT, RAZVOJ IN ANALIZA

Kandidatka: Nataša Frece

Vrsta študija: študentka izrednega študija

Študijski program: Medijska produkcija

Mentor predavatelj: Veronika Saje, univ. dipl. inž. arh.

Mentor v podjetju: Marjan Koštomaj, dipl. inž. graf. teh.

Lektor: Irena Žunko, prof. slov. jezika

Maribor, 2016

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Nataša Frece, sem avtorica diplomskega dela z naslovom Slovenski turistični plakat, razvoj in analiza, ki sem ga napisala pod mentorstvom Veronike Saje, univ. dipl. inž. arh.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia Maribor,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, kot moje lastne kaznivo po Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/2013 in 56/2015); (v nadaljevanju ZASP), prekršek pa podleže tudi ukrepom Višje strokovne šole Academia Maribor skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32.a členom ZASP dovoljujem Višji strokovni šoli Academia Maribor objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Maribor, september 2016

Podpis študenta:

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici profesorici Veroniki Saje za njen trud in strokovno pomoč pri nastanku diplomskega dela. Zahvaljujem se tudi gospodu Marjanu Koštomaju za mentorstvo v podjetju.

Iskrena hvala moji družini za podporo v času študija.

POVZETEK

Diplomska naloga je razdeljena na teoretični in praktični del. Teoretični del govori o nastanku in razvoju plakata od začetka do današnjih dni. V praktičnem delu analizira razvoj slovenskih turističnih plakatov od nastanka prvega leta 1914 do leta 1994.

V uvodu teoretičnega dela diplomske naloge najprej definira plakat, njegov namen in uporabo. V nadaljevanju je podana delitev plakatov glede na tematiko in dimenzijo. Naloga povzema kratek opis zgodovine prvih plakatov, njihovih vsebin in postopka izdelave. Govori o razvoju plakatov glede na prebujenje narodne zavesti s prihodom industrijske revolucije na Slovenskem. Naloga predstavlja prve kulturne plakate dramskih društev v Sloveniji. Seznani nas s prvimi ustvarjalci plakatov in z razvojem tehnike tiskanja. Ugotavlja tudi, da je z razvojem potrošniške družbe in industrijske proizvodnje v obdobju med obema vojnama bil največji razmah oglaševanja s plakati, ki so oglaševali industrijske proizvode in turistične znamenitosti. Med 2. svetovno vojno je bil plakat sredstvo za propagando. V času socializma po 2. svetovni vojni so bili plakati v prvi vrsti sredstvo za agitacijo novega družbeno-političnega sistema, s ponovno obnovo in zagonom industrijskih podjetij pa so se razširili plakati s tržno vsebino. Leta 1984 se je začela v Sloveniji turistična oglaševalska akcija »Slovenija, moja dežela«, ki se je nadaljevala tudi v samostojni Republiki Sloveniji.

Praktični del analizira 45 slovenskih turističnih plakatov, ki so razdeljeni v sedem sklopov glede na letnice nastanka. Vsi plakati so analizirani po skupnih parametrih, ki določajo, kakšne zakonitosti, pravila in lastnosti plakati definirajo. S parametri so podani naslednji podatki: naslov, letnica izdaje, format, opis vsebine, avtor oblikovanja, avtor ilustracije ali fotografije, opis ilustracije ali fotografije, kompozicija, tipografija, barva tipografije in posebnosti plakata. Navaja, kdaj je bil izdan prvi plakat, oblikovan s fotografijo. Plakati so bili pridobljeni iz različnih knjižnih in spletnih virov.

Ključne besede: vizualna komunikacija, grafično oblikovanje, plakat, slovenski plakat, slovenski turistični plakat

ABSTRACT

SLOVENE TOURISM POSTER, EVOLUTION AND ANALYSIS

This diploma thesis is divided to the theoretical in practical part. The theoretical part is about the origin and creation of the poster from the very beginning until today. The practical part is an analysis of Slovenian tourist posters from the first in 1914 and until the year 1994.

The introduction of the theoretical part of the diploma thesis defines the poster, its purpose and use. This is followed by division of posters according to their topic and dimension. The paper summarizes a short description of the history of the first posters, their contents and manufacturing procedure. It is about the development of posters according to the awakening of the national conscience and arrival of industrial revolution to Slovenia. The thesis presents first culture posters of theatre societies in Slovenia. We get to know the first poster creators and the development of printing techniques. The development of consumer society and industrial manufacturing in the era between the both wars was the time of the biggest boom of advertising with posters for industrial items and tourist attractions. During World War II the poster was a propaganda medium. In the time of socialism after World War II the posters were a medium for agitation of the new social and political system, whereas renovation and start of industrial companies contributed to the rise of posters with marketing contents. In 1984 the advertising campaign "Slovenija, moja dežela" (Slovenia, my Country) started in Slovenia and continued to exist when Slovenia became independent.

The practical part analyses 45 Slovenian tourist posters, divided into seven groups according to their year of origin. All posters are analysed in accordance with common parameters that determine which rules and characteristics are defined by the posters. Parameters include the following data: title, year of issue, format, description of the contents, author of design, author of illustration or photography, composition, typography, colour of typography and special characteristics of the poster. There is information about the year of origin of the first poster, designed with photography. Posters were collected from various book and internet sources.

Keywords: visual communication, graphic design, poster, Slovenian poster, Slovenian tourist poster

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	12
1.1	OPIS PODROČJA IN OPREDELITEV PROBLEMA	12
1.2	NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE	13
1.3	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE.....	13
1.4	UPORABLJENE RAZISKOVALNE METODE	13
2	PLAKAT	14
2.1	DEFINICIJA PLAKATA	14
2.2	NAMEN PLAKATA	15
2.3	PLAKAT KOT OBLIKA VIZUALNEGA SPOROČILA	15
2.4	VRSTE PLAKATOV GLEDE NA TEMATIKO	15
2.5	VRSTE PLAKATOV GLEDE NA DIMENZIJE	19
3	ZGODOVINSKI RAZVOJ PLAKATA.....	21
4	SLOVENSKI PLAKAT MED LETI 1900 IN 1940	24
4.1	PRVI OBLIKOVALCI PLAKATOV	26
4.2	ČAS MED OBEMA VOJNAMA.....	29
4.3	TURISTIČNI PLAKATI: OBIŠČITE SLOVENIJO	31
5	SLOVENSKI PLAKAT MED 2. SVETOVNO VOJNO.....	34
6	SLOVENSKI PLAKAT MED LETI 1945 IN 2000	37
7	ANALIZA SLOVENSKIH TURISTIČNIH PLAKATOV OD LETA 1914 DO LETA 1994.....	52
7.1	OPIS ANALIZE	52
7.2	PLAKATI MED LETI 1914 IN 1924.....	53
7.3	PLAKATI V TRIDESETIH LETIH DVAJSETEGA STOLETJA	56
7.4	PLAKATI MED LETI 1945 IN 1955.....	62
7.5	PLAKATI MED LETI 1957 IN 1963.....	69
7.6	PLAKATI MED LETI 1971 IN 1981.....	78

7.7	PLAKATI TURISTIČNO-OGLAŠEVALSKE AKCIJE »SLOVENIJA, MOJA DEŽELA« MED LETI 1984 IN 1991	85
7.8	PLAKATI V SAMOSTOJNI REPUBLIKI SLOVENIJI.....	92
7.9	ZAKLJUČEK ANALIZE	98
8	SKLEP.....	99
9	VIRI, LITERATURA.....	101

KAZALO SLIK

SLIKA 1: PRIMER DRUŽBENOPOLITIČNEGA PLAKATA	16
SLIKA 2: PRIMER KULTURNEGA PLAKATA	17
SLIKA 3: PRIMER PRIREDITVENEGA PLAKATA	17
SLIKA 4: PRIMER KOMERCIALNO-REKLAMNEGA PLAKATA.....	18
SLIKA 5: PRIMER TURISTIČNEGA PLAKATA	18
SLIKA 6: PRIMER OBCESTNEGA JUMBO PLAKATA.....	20
SLIKA 7: PODOBA WILLIAMA CAXTONA	21
SLIKA 8: PLAKAT JULESA CHERETA	22
SLIKA 9: PLAKAT ALPHONSA MUCHE	23
SLIKA 10: PLAKAT ZA PREDSTAVO ŽUPANOVA MICKA	24
SLIKA 11: PLAKAT ZA TABOR V VIŽMARJIH	25
SLIKA 12: PLAKAT ZA PRVO RAZSTAVO SLOVENSКИH UMETNIKOV	27
SLIKA 13: PLAKAT ZA PLANINSKI PLES	28
SLIKA 14: PLAKAT ZA KOROŠKI PLEBISCIT	28
SLIKA 15: OGLAŠEVALSKI PLAKAT ZA ALOMA COMPANY	29
SLIKA 16: POLITIČNI PLAKAT RAPALLO. ALI JE TO TVOJA KULTURA ITALIJA?	30
SLIKA 17: TURISTIČNI PLAKAT ZA BLED	31
SLIKA 18: TURISTIČNI PLAKAT ZA GRAND HOTEL BLED	32
SLIKA 19: TURISTIČNI PLAKAT OBIŠČITE SLOVENIJO.....	33
SLIKA 20: PLAKAT VSE ZA NAŠO VOJSKO	35
SLIKA 21: PLAKAT SLOVENKA SVOBODNA SI IN PRVIČ BOŠ VOLILA	35
SLIKA 22: PLAKAT: TUDI TI SI ODGOVOREN ZA USODO SLOVENSKEGA NARODA	36
SLIKA 23: PLAKAT OSVOBOJENI GRADIMO.....	37
SLIKA 24: PLAKAT TITOVA ŠTAFETA 1948.....	38
SLIKA 25: PLAKAT ZA 5. POHOD OB ŽICI OKUPIRANE LJUBLJANE	39

SLIKA 26: PLAKAT ZA SEJEM ALPE-ADRIA.....	40
SLIKA 27: PLAKAT COCKTA.....	41
SLIKA 28: PLAKAT ALKOHOL.....	42
SLIKA 29: PLAKAT ZA 9. KONGRES ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE	42
SLIKA 30: PLAKAT VOLITVE 1978.....	43
SLIKA 31: PLAKAT SLOVENC! JANI BAVČER	45
SLIKA 32: PLAKAT FRUCTAL, V SODELOVANJU Z NARAVO.....	46
SLIKA 33: PLAKAT MURALISTI	47
SLIKA 34: PLAKAT KOVINOTEHNA, NEMOGOČE JE MOGOČE	47
SLIKA 35: PLAKAT BUY VICTORY	48
SLIKA 36: PLAKAT KRVAVA GRUDA – PLODNA ZEMLJA.....	49
SLIKA 37 PLAKAT EARTH. ALL BEINGS IN ONE	49
SLIKA 38: PLAKAT STAVKA NOVINARJEV RTV SLOVENIJA	50
SLIKA 39: PLAKAT POLITIČNE STRANKE	51
SLIKA 40: TRŽNI PLAKAT	51
SLIKA 41: KOROŠKA SLOVENIJA, KRASNA ALPINSKA LETOVIŠČA	53
SLIKA 42: BLED SVETSKO KUPALIŠTE SLOVENIJA	54
SLIKA 43: ROGAŠKA SLATINA.....	55
SLIKA 44: GRAND HOTEL TOPLICE BLED. JUGOSLAVIJA.....	56
SLIKA 45: BLED, JUGOSLAVIJA	57
SLIKA 46: ROGAŠKA SLATINA: TEMPEL *STYRIA* DONAT.....	58
SLIKA 47: SLOVENIJA	59
SLIKA 48: POSJETITE SLOVENIJU	60
SLIKA 49: POSJETITE SLOVENIJU	61
SLIKA 50: SLOVENIJA. JUGOSLAVIJA	62
SLIKA 51: TURIZEM – IZVRŠEVALCEM PETLETKE.....	63

SLIKA 52: SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	64
SLIKA 53: BLED SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA.....	65
SLIKA 54: SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	66
SLIKA 55: SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	67
SLIKA 56: SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	68
SLIKA 57: SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	69
SLIKA 58: PORTOROŽ SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA.....	70
SLIKA 59: POSTOJNSKA JAMA SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	71
SLIKA 60: BLED, JUGOSLAVIJA	72
SLIKA 61: SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	73
SLIKA 62: PIRAN, PORTOROŽ.....	74
SLIKA 63: PIRAN SLOVENIJA – JUGOSLAVIJA	75
SLIKA 64: LJUBLJANA, JUGOSLAVIJA	76
SLIKA 65: POSETITE LJUBLJANU	77
SLIKA 66: GORNJA SAVINSKA DOLINA SLOVENIJA – JUGOSLAVIJA.....	78
SLIKA 67: BLED, SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA.....	79
SLIKA 68: NOVO ZADOVOLJSTVO, NOVA RADOST, NOVI BAZENI ZA VAS ZDRAVILIŠČE ČATEŠKE TOPLICE, BREŽICE.....	80
SLIKA 69: EMONA HOTELI OUR OFFER THE BEST OFFER! SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA VEDNO NUDIMO NAJBOLJŠE!.....	81
SLIKA 70: CERKNIŠKO JEZERO. SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA.....	82
SLIKA 71: SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	83
SLIKA 72: ALPETOUR SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	84
SLIKA 73: SMO GOSTOLJUBNI?	85
SLIKA 74: NA SONČNI STRANI ALP	86
SLIKA 75: BOHINJ SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA VOGEL	87
SLIKA 76: HOTEL GRAD OTOČEC.....	88

SLIKA 77: ROGLA, UŽITEK NEDOTAKNJENE NARAVE.....	89
SLIKA 78: ROGLA, UŽITEK NEDOTAKNJENE NARAVE.....	90
SLIKA 79: BOHINJ, OAZA ALP	91
SLIKA 80: ROGAŠKA SLATINA, SLOVENIJA	92
SLIKA 81: BOHINJ SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA	93
SLIKA 82: BLED	94
SLIKA 83: SLOVENSKA RIVIERA	95
SLIKA 84: PIRAN	96
SLIKA 85: PIRAN	97

1 UVOD

1.1 Opis področja in opredelitev problema

Z izumom tiska je prišlo do prvih oblik oglaševanja za najrazličnejše namene. Prvo sredstvo oglaševanja je bil plakat. Naloga definira plakat, zakaj ga uporabljamo, kakšen je bil njegov prvotni namen ter kakšen je danes. Opisuje, katere vrste plakatov poznamo ter kako jih delimo glede na vizualno sporočilo, vsebino in velikost. Naloga povzema, kako so se plakati spreminjali skozi zgodovino vse od začetka do danes. Našteti so tudi avtorji, ki so bistveno prispevali k njihovem razvoju.

Na svojem začetku je bil plakat list papirja z natiskanim oglaševalskim besedilom, nameščenim na javnem kraju. Dandanes pa se je preselil na elektronske zaslone, na katerih se spreminja vsebina. Ti so lahko nameščeni na javnih prevoznih sredstvih, tako da so dostopni najširšemu krogu ljudi. Na podlagi tega dejstva lahko ugotovim, da se je plakat razvijal hkrati z razvojem družbe in tehnološkega napredka in pomeni odraz družbe in časa.

Preučila sem razvoj kulturnega gibanja v Sloveniji med leti 1900 in 1940 in kako je vplival na uporabo in razvoj plakatov. Zanimalo me je predvsem, ali je razcvet dramskega društva botroval k vse večji uporabi plakatov. Posledično sem raziskala tudi, kdo so bili prvi oblikovalci plakatov. Ugotavljal sem, kako je hitra gospodarska rast v preteklem stoletju vplivala na kulturno dejavnost in posledično na oglaševanje s plakati. Preverila sem še, katere vrste plakatov je bilo mogoče zaslediti v tem obdobju in v katere namene so bili plakati tedaj uporabljeni.

Analizirala sem, kako so plakate za širjenje propagande uporabljali med 2. svetovno vojno in v času po njej, kateri plakati so bili takrat prisotni, kdo jih je oblikoval, kakšne so bile značilnosti in vsebina le-teh. V nadaljevanju sem preverila, kako je socializem vplival na oblikovno, likovno ter vsebinsko podobo plakata. Raziskala sem, kako je razvoj fotografije vplival na oblikovanje plakatov.

V drugem delu naloge sem se osredotočila predvsem na slovenske turistične plakate v različnih obdobjih. Raziskala sem, kako so bili ti plakati oblikovani, katere lastnosti turističnih krajev so vsebovali, da bi z namenom privabljanja ljudi čim bolje uspeli. Obravnavala sem fotografije plakatov turistične oglaševalske akcije »Slovenija, moja dežela« z namenom primerjanja različnih vsebin plakatov. Za konec sem opisala še nekaj fotografij plakatov iz časa samostojne Slovenije.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Namen diplomske naloge je opisati in analizirati slovenski turistični plakat med leti 1914 in 1994.

Cilj diplomske naloge je definirati in opisati parametre grafičnega oblikovanja slovenskega turističnega plakata ter jih prikazati s slikovnim materialom.

1.3 Predpostavke in omejitve

Predpostavka diplomske naloge je, da so se fotografije na slovenskih turističnih plakatih pojavile zelo pozno.

Obstajale so kar precej velike omejitve glede pridobivanja slikovnega materiala in podatkov o plakatih, zato sem to pridobivala preko različnih kanalov in na različne načine.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

Pregledala sem vso knjižno in spletno literaturo, ki je na to temo na razpolago.

Za opisovanje slik ter primerjavo le-teh sem uporabila primerjalno metodo.

Na koncu sem svoje ugotovitve predstavila in opredelila lastno mnenje.

2 PLAKAT

Z iznajdbo tiska se začne najosnovnejša oblika oglaševanja, ki je plakat. To je oblika tiskanega papirja, ki se prilepi na zid oziroma na vodoravno površino. Plakati se uporabljajo v oglaševalske, informativne in politične namene. Uporabljajo se tudi pri protestiranju, lahko pa predstavljajo tudi umetniška dela. (Forma Brežice, 2016)

Dandanes si življenja brez plakatov ne moremo več predstavljati, saj so prisotni vsepovsod. Vsebujejo različne podobe, znake, slogane, ki reklamirajo različne izdelke, prireditve. Za plakat je značilno, da se zna hitro in učinkovito spreminjati in prilagajati razmeram v družbi, zato lahko rečemo, da družbo, v kateri nastaja, tudi odraža. (Kordiš, 2005)

Plakate lahko delimo na različne načine. Lahko jih delimo po merilu velikosti, namenu, načinu tiska, oblikovanosti, kakovosti tiska, vrsti papirja, učinkovitosti, opaznosti, vsečnosti. Velike obcestne plakate hitreje opazimo kot male. Pri tem je pomembno, da so gesla na plakatu jasna, enostavna, da se nam tako lažje in hitreje vtisnejo v spomin. Poleg navadnih plakatov pa so se danes razvili tudi sodobnejši, elektrificirani lamelni plakati. Ti se enakomerno zavrtijo v določenem časovnem okvirju okoli svoje osi za 120 stopinj. Trakovi so nalepljeni na lamelah tako, da se pokažejo trije plakati. Tu pa so še displeji, na katerih se vsake toliko časa zamenjajo prikazani plakati. Ti so lahko osvetljeni. Najnovejša oblika so elektronski zasloni na različnih mestih, kot so mestni avtobusi, avtobusne postaje in podobno. Vseeno pa papirnati plakat ne bo izumrl. Zaradi nizkih stroškov, lahkega prevoza in možnosti ga lahko prilepimo skoraj na vseh mestih. (Pompe, 2016)

2.1 Definicija plakata

Plakat ali z drugo besedo lepak je večji list papirja oziroma pola. Vsebuje obvestilo, razglas ali vabilo. Tiskan je v več izvodih, običajno so mu dodane likovne prvine. Tako je v večbarvnem tisku izdelek grafičnega oblikovanja z vsebovanimi tekstovnimi, likovnimi in grafičnimi elementi. Ima javni značaj, saj je razobešen na javnih prostorih. Njegov namen je, da obvešča javnost, saj kot množični medij vizualne komunikacije ljudem posreduje aktualne informacije in sporočila. Plakat je priljubljen medij oglaševanja, propagande in v več primerih tudi umetniško delo. Definirata ga namembnost in oblika. Plakat pomeni tudi aktualni množični medij. Štejemo ga med pomembne zgodovinske vire, saj je produkt in rezultat časa in prostora. (Gorenjski muzej, 2008)

2.2 Namen plakata

Začetna naloga plakata je bila obveščevalna. Pisali so jih vaški župniki, politične stranke, športna društva in podobno. Danes jih uporabljamo predvsem v prodajno-komercialne namene oziroma kadar želimo obvestiti potencialnega kupca na izdelek oziroma storitev, njegovo ceno ali popust. Nagovarja širšo množico ljudi. (Pompe, 2016)

2.3 Plakat kot oblika vizualnega sporočila

Najpomembnejša funkcija plakata je, da pri ljudeh vzbudi pozornost. To dosežemo s primerno barvno atraktivnostjo. Zelo pomembno je, da je sporočilo plakata podano na čim bolj izviren način. Pomembna je tudi velikost plakata ter velikost fotografij oziroma teksta na njem. Od vsega tega je odvisno, ali ga bo javnost sprejela. Vsebina sporočila mora biti razumljiva čim širši množici ljudi z različnimi stopnjami izobraženosti. Ponavljanje plakatov pripomore, da se človeku vtisnejo v spomin. Ko sporočilna vsebina ni več aktualna, ko plakat odstranijo ali prelepijo, ta ni več družbeno aktiven. (Kordiš, 2005)

Plakate ločimo po vsebini in namenu: propagandni plakati (zdravstveni, politični plakati); prireditveni plakati (plakati Ljubljanskega velesejma, filmski plakati, turistični plakati, plakati likovnih razstav, plakati športnih prireditev itd.); komercialni plakati (reklamni plakati za trženje in prodajo določenih izdelkov ali storitev). (Kordiš, 2005)

McGuire je določil faze akceptiranja plakata oziroma njegovega sporočila:

- prejemnik mora opaziti sporočilo,
- sporočilo mora vzbuditi pozornost prejemnika,
- sporočilo ga mora zanimati,
- sporočilo mora biti razumljivo,
- v prejemniku se mora vzbuditi miselna predelava sporočila,
- prejemnik mora soglašati z vsebino sporočila,
- prejemnik si mora sporočilo zapomniti in ga imeti v spominu,
- na osnovi podanega sporočila prejemnik sprejme odločitev,
- realizirati mora namen sporočila.

(Ule & Kline, 1996)

2.4 Vrste plakatov glede na tematiko

Plakate vsebinsko lahko razdelimo na različne sklope, kot so:

- Družbenopolitični plakati

Družbenopolitične plakate so izdajale državne, republiške, občinske in krajevne oblasti. Med te plakate štejemo tudi plakate različnih družbenih organizacij in skupnosti ter plakate političnih zvez in strank. Po drugi svetovni vojni je oblast obveščala prebivalstvo o novih odlokih. V tem obdobju je bil plakat tudi sredstvo propagande pri izgradnji takratne Jugoslavije. Življenje po vojni se je urejalo tako, da so nove krajevne in okrajne oblasti s plakati oziroma letaki, ki so bili manjšega formata, pritrjeni na javnih mestih, objavljale različne odredbe in razglase. Ohranjeni so nekateri plakati, kot so npr.: odredba o prepovedi zbiranja na javnih mestih, poziv k prijavi zločinov okupatorja in njegovih pomagačev, odredba o oddaji orožja, odredba o prepovedi gibanja in preseljevanja prebivalstva itd. Od petdesetih pa tja do devetdesetih let dvajsetega stoletja je imel politični plakat le nalogo obveščati prebivalstvo o političnem dogajanju npr.: o delovnih akcijah, o volitvah, kongresih, zborovanjih, političnih manifestacijah, proslavah ob državnih praznikih, o samoprispevkih. Na začetku devetdesetih let dvajsetega stoletja so se zopet pojavili plakati, ki so vabili na politične, kulturne prireditve v podporo procesu demokratizacije in vzpostavitvijo večstrankarskega sistema s končnim ciljem osamosvojitve Slovenije. (Gorenjski muzej, 2008)

Slika 1: Primer družbenopolitičnega plakata

Vir: (Wikipedija, 2016)

- Kulturni plakati

Kulturni plakati vabijo na razne kulturne prireditve, lutkovne predstave, filmske festivale, muzejske in likovne razstave. Mednje spadajo tudi različni plakati koncertov in plakati prireditev ob kulturnih praznikih. (Gorenjski muzej, 2008)

Slika 2: Primer kulturnega plakata

Vir: (Kulturno rekreacijski center Hrastnik, 2016)

- Prireditveni plakati

Prireditveni plakati obveščajo prebivalstvo o različnih prireditvah, kot so razna športna tekmovanja, prireditve ob krajevnih in občinskih praznikih, razne družabne prireditve, kot so koncerti glasbenih skupin, maturantski plesi, razni festivali, prireditve različnih društev in združenj, prireditve za otroke itd. (Gorenjski muzej, 2008)

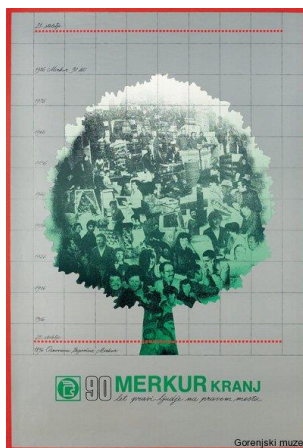

Slika 3: Primer prireditvenega plakata

Vir: (Muzej za arhitekturo in oblikovanje, 2016)

- Komercialno-reklamni plakati

Komercialno-reklamni plakati promovirajo najrazličnejše proizvode raznih podjetij, ki imajo za uspešno prodajo svojih izdelkov tudi svoje marketinške in grafične oddelke ali pa najemajo znane oblikovalce plakatov. (Gorenjski muzej, 2008)

Slika 4: Primer komercialno-reklamnega plakata

Vir: (Gorenjski muzej, 2016)

- Turistični plakati

Turistični plakati prikazujejo naravne lepote in kulturno-zgodovinske znamenitosti določenega kraja. Njihov namen je povečati razvoj turizma ter obiskanost in prepoznavnost. (Gorenjski muzej, 2008)

Slika 5: Primer turističnega plakata

Vir: (Narodna in univerzitetna knjižnica, 2016)

2.5 Vrste plakatov glede na dimenzije

Poznamo manjše in večje plakate, ki oglašujejo določene izdelke ali storitve na javnih mestih. Tiskarski stroji dandanes omogočajo tiskanje velikih plakatov, katere plakaterji zlepijo v še večje. (Pompe, 2016)

Primer takšnih plakatov so *jumbo plakati*, z drugo besedo *veleplakati*. Ti plakati so se pri nas razvili po letu 1992, in sicer zaradi prvih demokratičnih volitev v samostojni državi. V drugih državah pa so se ti plakati uporabljali že prej. (Kumar, 2008)

Billboardi, z dimenzijama 4 x 3 m in 5 x 2,4 m, so najbolj razširjeni oglasni panoji. Po navadi so sestavljeni iz osmih ali več papirnatih delov. Lahko so tudi osvetljeni, prostostoječi ali pritrjeni na zidove stavb. Poznamo tudi *roto panoje*. Pri nas so navadno v velikosti 6 x 3 m. Postavljeni so ob cestah v križiščih večjih mest. Sestavljeni so iz pokončnih vrtljivih lamel, na katerih so nameščeni deli plakata, ki so del celotnega plakata. Lamelle se zavrtijo oziroma obrnejo v določenih časovnih intervalih in tako omogočajo oglaševanje več, po navadi treh oglasov. Tudi *rolling boardi* se premikajo. Vendar pri njih ne gre za pokončne vrtljive lamele, temveč za vertikalno premikanje cele površine, navadno dveh, na posebno folijo stiskanih plakatov. Veliki so 4 x 3 m, največkrat postavljeni v urbanih krajih. So osvetljeni, tako da zagotavljajo njihovo vidljivost čez cel dan. Plakati orjaških dimenzij so *giga panoji*, *bulletini*, *megaboardi*. Njihove dimenzije so 6 x 15 m ali 6 x 18 m. Zaradi velikosti jih postavljajo ob avtocestah. Na gradbene odre napete gradbiščne zaveso so *fasadni panoji*, ki se pojavljajo v različnih velikostih. Lahko gre za oglase, ki prekrijejo cele stavbe, tako da so lahko veliki tudi po več deset metrov. Sodobnejši pojav so *digitalni oglasni panoji*. Ti se, kot tudi njihova cena, še vedno razvijajo. So najrazličnejših velikosti. (Kramberger & Djukić, 2011)

Zastekljene *citylighte* plakate najdemo npr. na avtobusnih postajah. Ti so velikosti 1,185 x 1,75 m. *Metrolight* plakati so rezultat združenja billboard in citylight plakatov, saj so veliki, zastekljeni in ponoči osvetljeni. Njihova dimenzija je 3,13 x 2,30 m. (Spletna postaja-agencija kreativnih idej, 2016)

Slika 6: Primer obcestnega jumbo plakata

Vir: (M, 2016)

3 ZGODOVINSKI RAZVOJ PLAKATA

Plakati, kakršne poznamo danes, izhajajo iz 19. stoletja. Najprej so bili mišljeni kot vabila na razne prireditve ali pa so z njimi razglašali vojno stanje. Prvi primerek, čemur bi lahko rekli zametek plakata, je bil oglas, natisnjen v Angliji leta 1477. Avtor je bil William Caxton. Bil je zelo majhnega formata, v obsegu velikosti knjižne strani. (Hollis, 1994)

Slika 7: Podoba Williama Caxtona

Vir: (BBC, 2016)

Prvi plakati so vsebovali le besedila. Kasneje, v 17. in 18. stoletju pa so avtorji zaradi spremenjene tehnologije tiskanja lahko dodajali tudi druge grafične elemente (gravure, lesorezi). Na razvoj plakatov je zelo vplival izum litografije, ki jo je izumil Alois Senefelder leta 1798. Po vztrajnem preizkušanju raznolikih kemičnih spojin je po mnogih odtisih le odkril pravo raztopino gumiarabikuma in solitrne kisline. S tem postopkom je bilo možno na vlažno ravno površino nanesti mastno barvo, ki se je oprijela na določeno zamaščeno risbo. Ta tehnika je omogočala direktno risanje na kamen namesto prej dolgotrajnega zarezovanja ali jedkanja plošč. Ta izum se je zelo hitro razširil po vsej Evropi in kasneje tudi drugje po svetu. Prednost litografije v primerjavi z lesorezom in gravuro je bila v visoki nakladi v kratkem času. Prednost nove tehnike so bili nižji stroški tiskanja, zato je tisk postal cenovno dostopnejši. Litografija se je obdržala vsa umetniška obdobja od postimpresionizma ali ekspresionizma, vse do modernizma oziroma sodobne umetnosti. (Jesih, 2000)

Industrijska revolucija in razvoj potrošniške družbe je narekoval potrebo po oglaševanju. To je še bolj pripomoglo k hitrejšemu razvoju plakata. Postal je najbolj uporabljeno sredstvo za oglaševanje podjetij ter njihovih izdelkov. Plakati so vsebovali znak podjetja, ime in kratek

opis izdelka. Plakat je odraz družbe, v kateri nastane in se z razvojem družbe z njo tudi spreminja. (Barnicoat, 1988)

Med prve ustvarjalce plakatov štejemo Julesa Chereta, Toulouse-Lautreca in Alphonsa Mucho, ki so bili predstavniki art nouveauja v Franciji. Jules Cheret je pomemben zato, ker je prvi začel reprodukcijo barvnih plakatov z litografsko tehniko. Njegovi plakati so veliko formatni in barviti. Krasila so jih lepa mlada dekleta. (Hollis, 1994)

Slika 8: Plakat Julesa Chereta

Vir: (Wikipedija, 2016)

Drugi ustvarjalec je bil Henri de Toulouse-Lautrec. Njegovi plakati so preplavili francoske ulice. Motive je črpal iz vsakdanjega življenja. V njegovih delih opazimo slike gledališč,

kavarn, kulturnih dvoran in bordelov. Tretji ustvarjalec je bil predstavnik art nouveauja, Alphonse Mucha. Bil je slikar češkega rodu, ki je ustvarjal v Parizu. Večinoma so se na njegovih plakatih pojavljale podobe žensk, ki so izražale čutnost, pridih orienta. (Hollis, 1994)

Slika 9: Plakat Alphonsa Muche

Vir: (Wikipedija, 2016)

V Nemčiji se to obdobje imenuje Jugendstil, v Italiji Stile Liberty, Španiji Modernista in v Avstriji Secesija. Vsa poimenovanja imajo skupni pomen nekaj novega. Za art nouveau ali »novo umetnost« je bilo značilno, da umetnik ni omejen in odvisen pri svojem ustvarjanju. Tu gre za nove motive, nov pristop do uporabljenih tem. (Hollis, 1994)

4 SLOVENSKI PLAKAT MED LETI 1900 IN 1940

Na prelomu stoletij se je v našem kmečkem okolju industrializacija razvijala počasneje kot v nekaterih naprednejših evropskih državah. Z izgradnjo železniške povezave med Dunajem in Trstom je postal proces industrializacije bolj intenziven. Tako so ob železniški progi začeli nastajati manjši industrijski kraji. Ljubljana, kot takratno glavno mesto dežele Kranjske, se je v drugi polovici 19. stoletja začela najhitreje razvijati v industrijsko, kulturno in urbano mesto. Začele so se razne družbeno-politične dejavnosti, kot so prebujanje novih političnih idej, razvoj znanosti in kulturno ozaveščanje ter nasploh bolj dinamično družabno življenje. Vse to je pripeljalo tudi bolj intenzivnega oglaševanja v javnem prostoru. Razvoj kulturnega gibanja je narekoval širjenje narodne zavesti tudi v manjših mestih. Z odpravljanjem določenih zakonskih omejitev in ideoloških preprek je oglaševanje postajalo vse bolj potrebno za nadaljnjo gospodarsko rast ter politični in kulturni razvoj dežele. V 19. stoletju je Evropo zajelo narodno prebujenje, ki je tudi med Slovenci prebudilo željo po združitvi slovenskega etničnega ozemlja. V ta namen so se začela ustanavljati v različnih slovenskih krajih narodne čitalnice in razna kulturna in športna društva, ki so svoje prireditve in dogodke napovedovala z letaki in plakati. 21. novembra 1869 je dramsko društvo v Ljubljani uprizorilo komedijo Županova Micka, kar so oglaševali s plakatom, ki ga hrani Narodna univerzitetna knjižnica v Ljubljani. (Požar, 2015)

Slika 10: Plakat za predstavo Županova Micka

Vir: (Wikipedija, 2016)

Prav tako je ohranjen plakat za prvo slovensko romantično opero Teharski plemiči Benamina Ipavca, ki je bila uprizorjena leta 1892 v Deželnem gledališču v Ljubljani. Proti koncu 19. stoletja so se na Slovenskem pojavila tudi taborska gibanja. To so bila prva množična zborovanja za zedinjeno Slovenijo. Na ta zborovanja so ljudi vabili z oglasi v časopisih kot tudi z letaki in plakati. Najbolj poznan je plakat za tabor v Vižmarjih iz leta 1869. (Požar, 2015)

Slika 11: Plakat za tabor v Vižmarjih

Vir: (Hervardi, 2016)

Plakati so oglaševali tudi druge tabore, kot je bil tabor pri Šempasu 18. oktobra 1869 in tabor v Vipavi 29. junija 1870. Te plakate lahko štejemo med prve slovenske aktivistične plakate. Tudi plakati slovenskega dramskega društva in deželnega gledališča, ki so oglaševali prve

uprizoritve slovenskih gledaliških del, so imeli pomembno politično sporočilo. Ti plakati so bili tipografski. Bili so oblikovno skromni, tiskani na manjših formatih, niso se dosti razlikovali od časopisnih oglasov, ki so bili takrat najpogostejši način oglaševanja. Redko so bili okrašeni z ilustracijo. Konec 19. stoletja je plakat počasi izrinil do tedaj uporabljene načine javnega obveščanja. Pojem plakatiranja je kot objavo različnih javnih obvestil za ta namen določenih mestih leta 1889 opredelil ljubljanski magistrat. Mesto je za to določilo lokacije, kjer so postavili dve vrsti plakatnih stebrov: betonski okrogel, s strešico na vrhu in železni pravokoten z uro na vrhu. V centru mesta Ljubljane so bile na pročeljih in vogalih stavb nameščene lesene površine, namenjene za plakatiranje. Z vedno večjo potrebo z oglaševanjem s plakati so se začela ustanavljati in razvijati razna podjetja, ki so se ukvarjala z raznašanjem reklamnega gradiva in lepljenja plakatov, ki so jih prevzemali v tiskarnah ali pri naročnikih. Na začetku 20. stoletja so bili plakati pogost medij oglaševanja. To dokazuje dejstvo, da je do leta 1910 v Ljubljani delovalo že deset obrtnikov z dejavnostjo raznašanja plakatov in letakov, kar je za manjše mesto z nekaj več kot 40.000 prebivalci dokaj visoko število. (Požar, 2015)

4.1 Prvi oblikovalci plakatov

Na začetku 20. stoletja so pri nas prvi opravljali naloge grafičnih oblikovalcev slikarji in arhitekti. Pripravljali so zasnove tiskanega gradiva. Prelom stoletja je čas prvih grafično oblikovalskih nalog. Podoba je postajala vse bolj pomembna in njeni snovalci niso bili zgolj tiskarji, temveč so te naloge prevzemali že umetniki, ki so s svojimi pristopi in kreativnostjo ustvarili nove razvojne možnosti slovenskega plakata. Leta 1903 je na Dunaju začela delovati skupina slovenskih umetnikov, ki so ustanovili akademsko umetniško društvo Vesna oziroma društvo južnoslovanskih študentov na Dunaju. Pomembni med njimi so bili Gvidon Birolla, Maksim Gaspari, Saša Šantel in Ivan Vavpotič. Mlade umetnike je na šolanju na Dunaju navdušila secesija. Ti so pri slikarstvu in ilustraciji črpali motive iz domačega kmečkega okolja in iz zgodovinske, folklorne in pravljичne tematike.

Leta 1909 je slikar Gvidon Birolla oblikoval barvni slikovni plakat za prvo razstavo slovenskih umetnikov v Umetniškem paviljonu Riharda Jakopiča v Ljubljani. Ta plakat je pomemben zato, ker je eden izmed prvih danes znanih slovenskih razstavnih plakatov, na katerem je vidno sporočilo podano s podobo in ne le s tipografijo. Zgornji del pokončnega plakata zaseda slikovni del, spodaj pa je umeščeno besedilo. (Požar, 2015)

Slika 12: Plakat za prvo razstavo slovenskih umetnikov

Vir: (Požar, 2015: 28)

Slikar Ivan Vavpotič je pet let kasneje oblikoval barvni plakat za ples Slovenskega planinskega društva v Narodnem domu v Ljubljani. Na njem je prikazal sodobnejši pristop k oblikovanju plakata. Tri četrtine plakata zajema slikovni del. V spodnji četrtini plakata pa se nahaja secesijska tipografija, razen glavnega napisa Planinski ples, ki ga je umestil v slikovno polje. Njegovi kasnejši plakati ne dosega več tako jasnega in močnega plakatnega sporočila. (Požar, 2015)

Slika 13: Plakat za planinski ples

Vir: (Kandela, 2016)

Ilustratorski opus slikarja Maksima Gasparija zaznamuje predvsem slovenska narodna motivika. Pri upodabljanju narodnih motivov, v katerih je idealiziral slovenskega kmeta in njegovo delo, je upodabljal narodne običaje in ljudsko ornamentiko. Na začetku stoletja je oblikoval naslovnice Zvončka in kasneje ljubljanskega Zvona. Od leta 1910 je ustvarjal reklamne letake, časopisne oglase in prospekte za različna slovenska podjetja. Poznamo ga tudi po oblikovanju številnih političnih (za koroški plebiscit), turističnih in razstavnih ter tržnih plakatov. (Požar, 2015)

Slika 14: Plakat za koroški plebiscit

Vir: (NUK, 2016)

4.2 Čas med obema vojnama

Slovenci smo v novi državi Kraljevini SHS dobili prednostni položaj zaradi že izgrajene infrastrukture in druge ekonomske dediščine Avstro-Ogrske. Zaradi ugodnih političnih razmer smo hitreje napredovali tudi na gospodarskem področju, saj je ta del države postal industrijsko najrazvitejše področje. Zaradi vse večje produkcije novih izdelkov in storitev se je pojavila potreba po novi obliki predstavitve le-teh. Glede na ambiciozne težnje gospodarstvenikov so leta 1921 ustanovili ljubljanski velesejem, ki je na tem območju postal eden najpomembnejših gospodarskih dogodkov, vse do druge svetovne vojne. Veljal je kot najboljši prostor oglaševanja. Oglaševanje na njem je bilo omogočeno z velikimi lesenimi plakatnimi panoji. Za te velesejemske oglasne površine je skrbelo in tržilo za te namene ustanovljeno podjetje Aloma Company. Njihove plakate so oblikovali slikar Ivan Vavpotič ter arhitekta Janko Omahen in Ivan Pengov. Nekaj teh plakatov je vidno le na oglasu Aloma Company iz leta 1934, kjer oglašujejo svoje produkte razna znana slovenska podjetja. (Požar, 2015)

Slika 15: Oglaševalski plakat za Aloma Company

Vir: (Požar, 2015: 36)

Velesejemske prireditve so oglaševali motivno in stilno raznovrstni barvni plakati. K raznovrstnim videzom so pripomogli številni oblikovalci, od arhitektov, slikarjev, do grafičnih delavcev: Jurij Gorjup, Herman Hus, Božidar Jakac, Evgen Jarc, Peter Kocjančič, Gojmir Anton Kos, Janko Omahen, Domicijan Sarajnik, Evgen Šajn, Janez Trpin. Ivan Vavpotič pa je oblikoval največ velesejemskih plakatov.

S hitro gospodarsko rastjo v dvajsetih letih je postalo družabno in politično življenje bolj intenzivno (povečalo se je število kulturnih in športnih prireditev, državljani so bili bolj politično dejavni itn.), zato je posledično naraščala potreba po novejših načinih komuniciranja. Tega pomena so se zavedali vsi, ki so se ukvarjali s kakršnokoli dejavnostjo (z industrijo, trgovino, turizmom, kulturno-športno). V tem obdobju so se razširili predvsem tržni plakati, ki so oglaševali izdelke, storitve, razne gospodarske prireditve in razstave, sejme in razne kulturne dogodke. Tudi politično dogajanje se je odražalo na plakatih. Ker je bila njihova struktura drugačna od tržnih ali kulturnih, je bil njihov razvoj zapostavljen. Ti plakati so bili v tem obdobju še vedno zgolj tipografski, če pa so bili prikazani s podobo, je bila ta pogosto karikatura. Enega redkih ohranjenih protestnih plakatov je ustvaril slikar Ivan Čargo. Imel je udarno obtožujočo parolo »Ali je to tvoja kultura Italija? Rapallo«. Z njim je izkazoval svoje nezadovoljstvo proti kruti italijanski oblasti na Primorskem. (Požar, 2015)

Slika 16: Politični plakat Rapallo. Ali je to tvoja kultura Italija?

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

4.3 Turistični plakati: Obiščite Slovenijo

Med obema vojnama se je turizem razvil v močno gospodarsko panogo. Na začetku leta 1924 se je Jugoslovanska zveza odločila za izdajo plakatov za naslednja turistične kraje v Sloveniji: Rogaško Slatino, Bled, Bohinj, Zgornjesavsko dolino, Savinjsko dolino in Pohorje. Plakate naj bi oblikoval slikar Saša Šantel, ki mu naj bi se tudi prepustila svobodna izbira kombinacije barv na plakatih. Slikar Šantel je plakate Bleda, Rogaške Slatine, Bohinja, Kranjske Gore oblikoval v narodnem slogu. Okvirjene in nanizane realne prizore zdravilišča Rogaška Slatina, Bohinja-Kranjske Gore in Bleda je okrasil s stilizirano ljudsko ornamentiko. To je bil v tem času tako vsebinsko kot formalno nesodoben pristop k oblikovanju vidnega sporočila na plakatu. (Požar, 2015)

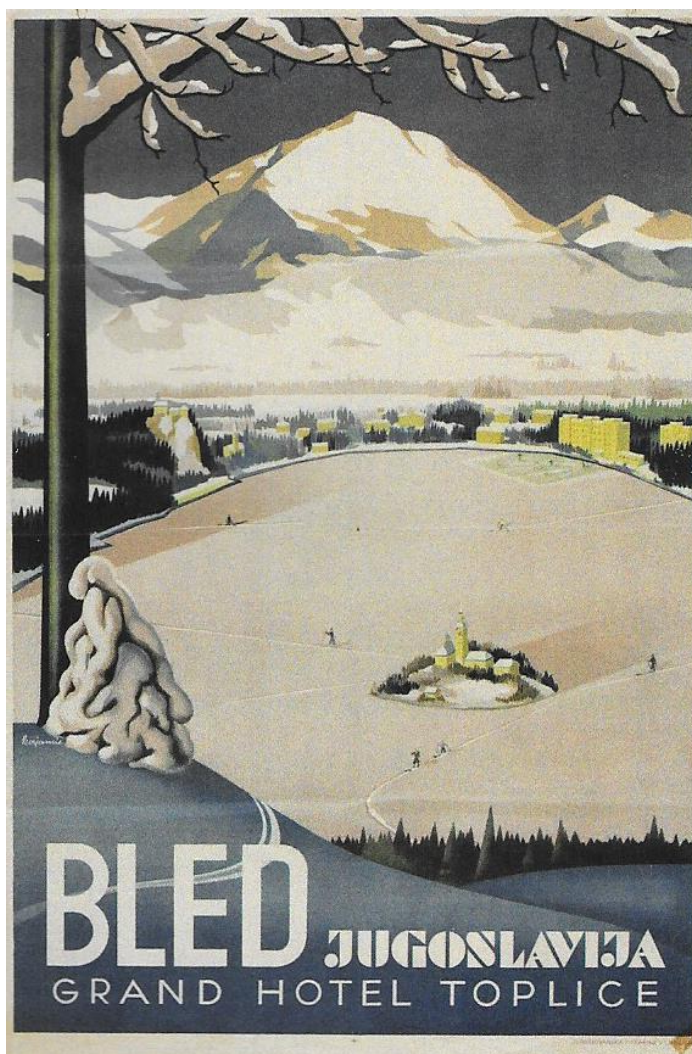

Slika 17: Turistični plakat za Bled

Vir: (Požar, 2015: 72)

Oblikovalca plakatov Janez Trpin in Peter Kocjančič sta v tridesetih letih oblikovala turistične plakate, s katerimi sta naredila pomemben odmik od do tedaj priljubljenih ljudskih ornamentov, saj sta uporabila izvirnejše motive in bolj sodoben pristop. Za znana slovenska letovišča in zdravilišča sta oblikovala tudi številne turistične prospekte, brošure in vodnike.

Znano je, da so ta turistična središča oglaševali tudi s plakati, vendar so bili doslej najdeni le plakati za Bled in Rogaško Slatino. Med letoma 1930 in 1935 je Peter Kocjančič oblikoval plakata za Bled in za Grand Toplice na Bledu. Motiv na plakatih je Blejsko jezero z otokom. Na obeh plakatih je dovršeno postavil skladno oblikovano kompozicijo, z velikimi barvnimi površinami. S tem je dosegel privlačno in prepričljivo vidno sporočilo. (Požar, 2015)

Slika 18: Turistični plakat za Grand hotel Bled

Vir: (Požar, 2015: 72)

Akcija Obiščite Slovenijo, ki je potekala med letoma 1938 in 1939, je bila zadnja dejavnost Zveze za tujski promet in agencijo Putnik v zvezi z izdajanjem plakatov. Leta 1938 je plakat oblikoval Rudi Gorjup, naslednje leto pa Evgen Šajn. Upodobila sta lepote slovenske krajine, ki jo simbolizira gričevnata pokrajina, vasica s cerkvijo in gore. (Požar, 2015)

Slika 19: Turistični plakat Obiščite Slovenijo

Vir: (Štefanec, 2016)

Plakati za kulturne dogodke niso bili množično tiskani, umetniki so jih ustvarili s tušem in tempero. Zato so bili ti plakati neobstojni in hitro uničljivi. Zato je iz dvajsetih in tridesetih let 20. stoletja ohranjeno le malo število razstavnih plakatov. (Požar, 2015)

5 SLOVENSKI PLAKAT MED 2. SVETOVNO VOJNO

Z začetkom 2. svetovne vojne leta 1941 se je razvoj slovenskega plakata prekinil. Vsebina plakatov je postala v celoti političnega značaja in nosilka propagandnih in mobilizacijskih sporočil. V vojnem obdobju poznamo partizanske plakate in plakate, ki so jih objavljali okupatorji in z njimi povezane domobranske skupine. Večja plakatna produkcija je bila v letih po kapitulaciji Italije pa do konca vojne. Plakate narodnoosvobodilnega boja so oblikovali slovenski likovniki, ki so sodelovali v partizanskem boju. Tudi kolaboracijske plakate so oblikovali slovenski oblikovalci, ki so izpolnjevali naročila sodelavcev okupatorja. Zaradi pomanjkanja papirja in drugega potrebnega materiala ni do leta 1943 izšel noben pravi partizanski plakat. Šele po predaji Italije so se partizanske tiskarne ilegalno oskrbele s potrebnim materialom. Vsebina partizanskih plakatov je bila naravnana proti nacistični in fašistični ideologiji. Na drugi strani pa so se somišljeniki okupatorja trudili s svojimi plakati zavirati narodnoosvobodilno gibanje oziroma izničiti partizanstvo, predvsem pa komunizem. Z ustanovitvijo Osvobodilne fronte Slovenije se je začel organiziran upor proti okupatorju. Centralni komite Komunistične partije Slovenije je dal osvobodilnemu gibanju na razpolago svojo predvojno partijsko tehniko. Ta se je z razvojem preimenovala v Centralno tehniko komunistične partije Slovenije. Njena naloga je bila tudi oskrbovanje ilegalnih tiskarn s potrebnim materialom in tiskarskimi stroji. Propagandna komisija pri Centralnem komiteju komunistične partije Slovenije je usmerjala angažirano sporočilnost na narodnoosvobodilnih plakatih. Naloga te komisije je bila izdajanje navodil za zasnovo partizanskih plakatov, na osnovi katerih bi ljudje čim bolj sočustvovali in pomagali partizanom. V navodilih za zasnovo plakatov so definirali črke, ki so morale biti resne in ustrezne, da so bile skladne z vsebino plakatov. Partizanski plakati so imeli največji poudarek na izražanju solidarnosti, kulturnega udejstvovanja, volilne pravice žensk, zlasti pa boj za svobodo in boljši jutri. Med najpomembnejšimi ustvarjalci plakatov so bili slikarka Alenka Gerlovič in slikarji Dore Klemenčič-Maj, Vladimir Lakovič, France Mihelič, Nikolaj Pirnat, Dušan Petrič, Ive Šubic, Janez Videc, kipar Jože Lavrič ter arhitekt Saša Sedlar. Ob angažiranju teh umetnikov – borcev pomeni partizanski plakat prvo vsestransko uveljavitev aktivističnega, revolucionarnega in protiokupatorskega plakata na Slovenskem. Njihov temeljni cilj je bil boj za svobodo. Partizanski plakati so s svojo vsebino sporočali nemogoče razmere borcev, ki so se borili v gozdovih, njihovo spopadanje z raznimi boleznimi in zahrbtnostjo kolaboracionistov in krutostmi okupatorja. Kljub temu pa so hrabro vztrajali na bojiščih. (Požar, 2015)

Slika 20: Plakat Vse za našo vojsko

Vir: (Muzej novejšje zgodovine Celje, 2016)

Slika 21: Plakat Slovenka svobodna si in prvič boš volila

Vir: (MUSEUMS, 2016)

Do leta 1943 je bila protipartizanska propaganda na slovenskem okupiranem ozemlju v glavnem v področju delovanja nemškega in italijanskega okupatorja. Izdajali so opozorilne plakate s svarilno in grozilno vsebino. Edini slovenski znani avtor domobranskih plakatov je Jože Beranek. Bil je poročnik jugoslovanske vojske, ki je leta 1944 prostovoljno prestopil v domobransko vojsko. V propagandnem oddelku slovenskega domobranstva je opremljal revijo Slovensko domobranstvo in oblikoval plakate, ki jih je tudi podpisoval. Vsi njegovi plakati so bili večbarvni in tiskani v ofset tehniki (tehnika tiskanja ploskega tiska s kovinsko ploščo). (Požar, 2015)

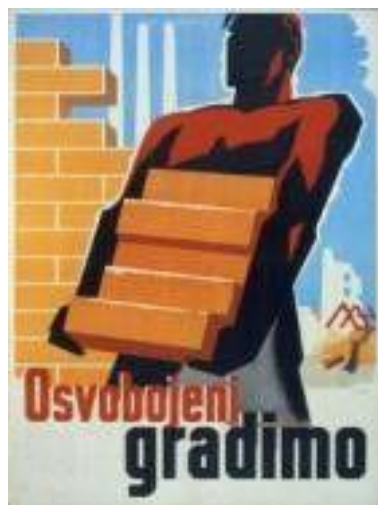

Slika 22: Plakat: Tudi ti si odgovoren za usodo slovenskega naroda

Vir: (Teržan, 2016)

6 SLOVENSKI PLAKAT MED LETI 1945 IN 2000

Vsebina plakatov med letoma 1945 in 1952 je bila strogo usmerjena in nadzirana s strani komisije za agitacijsko in propagandno dejavnost (Agitprop) pri centralnem komiteju Komunistične partije Jugoslavije (CK KPJ). Agitprop je imel med drugim tudi nalogo vršilca nadzora tiska. Vsebina plakatov se nanaša na politično ideološko agitiranje (pridobivanje novih članov) za mobilizacijo ljudskih množic, za udarniško delo, uvedbe reform (kot je bila agrarna reforma), vabljenje k vpisovanju ljudskih posojil itn. Bili so zasnovani v slogu vizualno-realističnih upodobitev, v povezavi z udarnimi političnimi gesli, ki so dvigovala moralo množic. Vsebina volilnih plakatov se je nanašala tudi na grozote končane vojne, pridobitve zmage in predstavljanja nove ureditve. Na povojnih političnih plakatih ni bilo politične satire ali ostalih oblik karikaturne kritike. Vsebina plakatov, nastalih v tem obdobju, je popolnoma določila nova oblast. Umetniki so morali vsebino plakata podati zgodovinsko konkretno in resnično. Vsebina je morala zajemati vero v napredek in v boljšo prihodnost. (Požar, 2000)

Slika 23: Plakat Osvobojeni gradimo

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

V celotnem socialističnem obdobju Jugoslavije predstavljajo prireditveni plakati največjo skupino političnih plakatov. Ti plakati so napovedovali številne prireditve, ki so promovirale komunizem, kot so bili kongresi političnih organizacij, jubilejne proslave ob državnih praznikih, Titovo štafeto, kasneje preoblikovano v dan mladosti itd. (Požar, 2000)

Slika 24: Plakat Titova štafeta 1948

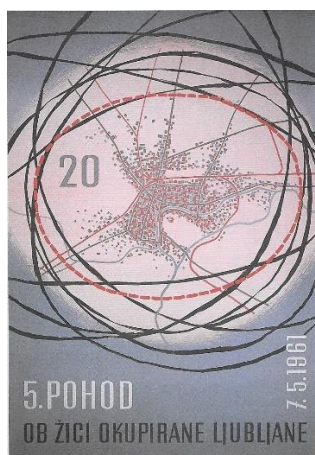
Vir: (Bucik, 2016)

Umetniki, ki so oblikovali agitpropovske plakate, so bili partizani, ki so že med narodnoosvobodilno vojno oblikovali partizanske plakate (Vito Globočnik, Dore Klemenčič-Maj, Nikolaj Pirnat, Ive Šubic, Janez Vidic). Pridružili so se jim še naslednji slikarji: Milko Bambič, Avgust Černigoj, Zoran Didek, Slavko Pengov, Dušan Petrič, Marij Pregelj, Rudolf Saksida, Maksim Sedej.

Osnovna značilnost teh plakatov je figuralno in barvno močno napolnjena slikarska risba. Naivno slikanje povečanih in nesorazmernih figur dostikrat zaide v kompozicijsko neuravnoteženo izrabo celotnega plakatnega polja.

Na šestem kongresu Komunistične partije Jugoslavije (KPJ) leta 1952 je bil ukinjen Agitprop CK KPJ. S tem se je partija odrekla nadziranju tiska. Ni pa se odrekla ideološkemu nadzoru nad preoblikovano kulturo politiko, saj so bile pri Centralnem komiteju Zveze komunistov Slovenije (CK ZKS) že leta 1956 formirane nove ideološke komisije. Vsebina plakatov ni bila več večinoma politična, temveč je vsebina vedno bolj postajala ekonomska propaganda. Plakate s politično vsebino so izdajali le še ob volitvah, jubilejnih pohodih, političnih srečanjih, mladinskih delovnih akcijah itn. Prva generacija pri nas izšolanih oblikovalcev in njihovih učiteljev je začela po letu 1952 opuščati socrealistično simboliko in iskati nove pristope svobodnejšega in avtorsko zaključenega grafičnega oblikovanja. Vodilni pri tem je bil arhitekt Edvard Ravnikar, ki se je na ljubljanski šoli za arhitekturo prizadeval iti korak s sodobnimi prijemi v stroki. Angažiral je takratne študente, med katerimi so Jože Brumen,

Milan Mihelič, Uroš Vagaja, Majda Dobravec, Grega Košak, Nives Kalin. Zaradi zahtevnosti njihovih osnutkov imajo naštetih oblikovalci veliko zaslug pri uvajanju novih tiskarskih tehnologij. Predstavljajo pionirje nove podobe na področju ekonomsko-propagandnih in kulturnih plakatov. Na področje enostrankarskih političnih plakatov pa niso pogosto posegali. Iz obdobja druge polovice petdesetih in šestdesetih let so plakati s politično vsebino predvsem prireditveni plakati. Iz tega obdobja so ohranjeni plakati za vsakoletne pohode ob žici okupirane Ljubljane. (Požar, 2000)

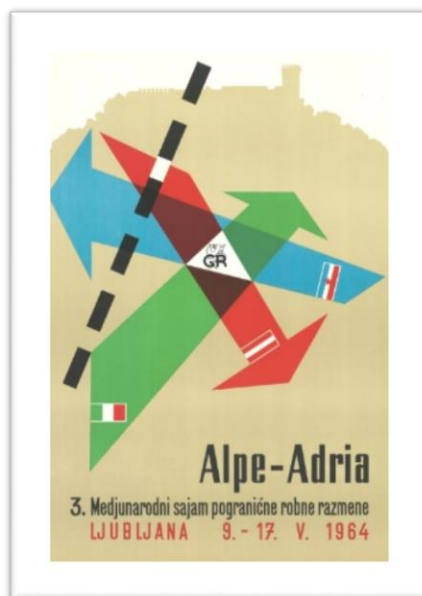

Slika 25: Plakat za 5. pohod ob žici okupirane Ljubljane

Vir: (Požar, 2000: 20)

Oglaševanje novih podjetij in izdelkov se je začelo že v prvih povojnih letih. A bolj sistematsko in intenzivno se je razvijalo v petdesetih letih, in sicer najprej v velikih podjetjih, kot so Litostroj, Iskra, Helios, Mura, TAM, Stol, Elan, Gorenje in druga. Ker na domačem tržišču v tem času ni bilo tuje konkurence, ni bilo večje potrebe po oglaševanju, kar je vplivalo tako na kakovost kot na število tržnih plakatov. V podjetjih so obstajala delovna mesta tako imenovanih propagandistov, ki pa še niso imeli ustrezne izobrazbe. Njihovi pristopi k oblikovanju plakatov so še vedno temeljili na starih predvojnih konceptih. Smernice za povojni razvoj oglaševanja in s tem tudi tržnega plakata so prihajale od zunaj iz zahodnih naprednejših držav. Kakovostni plakati so bili oblikovani predvsem za tuje trge in mednarodne sejemske prireditve. Večja državna podjetja, ki so izvažala v tujino, so na začetku petdesetih let razpisovale natečaje za plakate. Najprej so jih razpisali v podjetju Slovenija-sadje, leta 1952 pa v izvoznem podjetju za domačo in umetno obrt Dom. Konec leta 1954 pa je za prvi plakat razpisalo natečaj tudi na novoustanovljeno Gospodarsko razstavišče

(GR). Za GR so v naslednjih letih plakate oblikovali najvidnejši predstavniki povojnih slovenskih oblikovalcev: Majda Dobravec, Nives Kalin Vehovar, Grega Košak, Milan Mihelič, Uroš Vagaja idr. Iz obdobja med letoma 1954 in 1969 je ohranjeno skupaj triintrideset različnih plakatov. (Požar, 2015)

Slika 26: Plakat za sejem Alpe-Adria

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

V prvih letih po vojni so redko oglaševali komercialno ime izdelka. Vlogo tržnih imen izdelkov so nosila imena podjetja. Plakate so po navadi krasili le kratki slogani. V petdesetih letih se je to postopoma spremenilo. Ob imenu podjetja je bilo tudi ime izdelka. Podoba tržnih plakatov je bila večinoma nekakovostna.

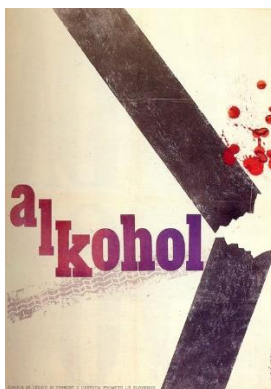
Med izjeme sodi prva povojna celostna oglaševalska akcija za prvo slovensko brezalkoholno pijačo Cockto, ki jo je leta 1953 na trg poslalo podjetje Slovenijavino. V njej je bilo vidno sporočilo že naravnano v smer oglaševanja izdelka kot blagovne znamke. Plakat kot glavni posredovalec vidnega sporočila je oblikoval Uroš Vagaja. Množično so ga polepili ob smučarskih skokih v Planici leta 1953. Oglaševalska akcija je bila zelo uspešna. Osrednji motiv na plakatu je mladenka s čopom, s katero se je poistovetila mladina, nagovarja pa tudi starejše generacije. Vagaja je uporabil vpadljive, kontrastne barve, in sicer modro in rumeno. (Požar, 2015)

Slika 27: Plakat Cockta

Vir: (Teržan, 2016)

V obdobju socializma so bili prisotni tudi socialno naravnani plakati. Ker njihova vsebina ni smela izkazovati problemov, kot so droga, prostitucija, nacionalizem, so bile možnosti razvoja teh plakatov omejene. Edino problematiki alkoholizma je to mejo uspelo preseči. Alkoholizem se je kot tema angažiranega plakata v tem času pojavljal v vseh jugoslovanskih republikah in državah vzhodnega bloka. Plakate s tematiko boja proti alkoholizmu je v Sloveniji izdajal Koordinacijski odbor Socialistične republike Slovenije. Leta 1961 je Uroš Vagaja za komisijo za vzgojo in varnost v cestnem prometu Ljudske republike Slovenije izdelal plakat alkohol. Na njem je prikazal problem alkoholizma zgolj z grafično obliko, tipografijo in pomenskimi simboli. (Požar, 2000)

Slika 28: Plakat Alkohol

Vir: (Vagaja, 2016)

V letih od 1968 do 1971 so v Ljubljani potekale študentske demonstracije, na katerih so študentje zahtevali preobrazbo političnega sistema v bolj demokratičnega, modernizacijo izobraževalnega procesa in reformo univerze. Ti protestni shodi so bili najavljeni z zgolj ročno izdelanimi protestnimi razglasi, ki so bili opremljeni s specifičnimi likovnimi znamenji, kot je znak miru. Na začetku sedemdesetih let so politične organizacije za pridobivanje novih članov morale uporabiti bolj prepričljiv in inovativnejši pristop za pridobivanje novih članov. Za deveti kongres Zveze socialistične mladine Slovenije (ZSMS) leta 1974 je celostno grafično podobo oblikoval Matjaž Vipotnik. Fotografija drevesa na polju izkazuje neopredeljivo podobo plakata, kjer ni simbolov komunističnega sistema, kot so srp, kladivo in rdeča zvezda. (Požar, 2000)

Slika 29: Plakat za 9. kongres Zveze socialistične mladine Slovenije

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

V drugi polovici sedemdesetih let je politika začela z razpisovanjem natečajev za celostne podobe plakatov, ki so najavljali kongrese in prireditve raznih družbeno-političnih organizacij. Tako so v ospredje znova prišli politični plakati. Največ takih plakatov je bilo izdanih leta 1978, in sicer za osmi kongres Zveze komunistov Slovenije (ZKS), za deseti kongres ZSMS, deveti kongres Zveze sindikatov Slovenije (ZSS) in volitve '78. Edino sporočilo vseh teh plakatov je obstoj socializma in partije. Oblikovalci teh plakatov so bili Matjaž Bertonec, Ivan Dvoršak, Miljenko Licul in Ranko Novak, skupino sedmih plakatov za volitve članov delegacij temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti, pod skupnim geslom Delamo, ustvarjamo, odločamo, pa je bil Janez Suhadolc. (Požar, 2000)

Slika 30: Plakat Volitve 1978

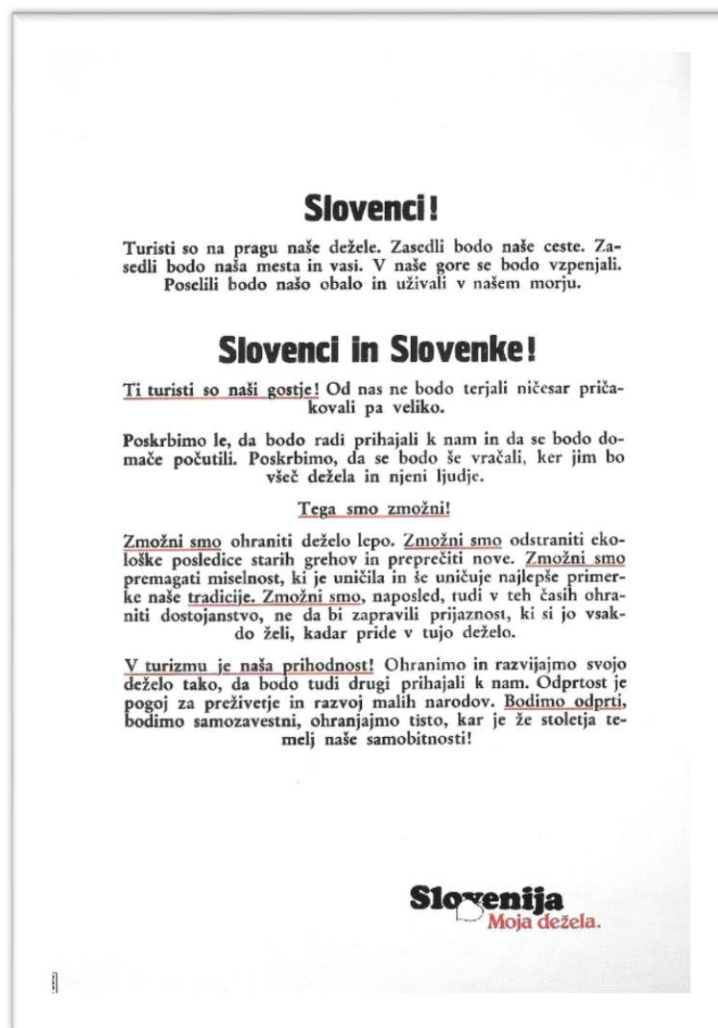
Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Poleg kongresnih plakatov so sedemdeseta leta zaznamovali tudi prireditveni plakati. Oblikovali so jih Harald Draušbaher, Ivan Dvoršak, Aleksander Močnik, Miran Mohar, Peter Simič, Peter Škerlavaj, Klavdij Tutta, Matjaž Vipotnik in ostali. Ti plakati so najavljali množične prireditve ob proslavljanju raznih obletnic revolucionarnih dogodkov. Po večini se ti plakati od poveljnih ne razlikujejo. Razvoj tiskarske tehnologije in raba drugega izraznega medija – fotografije sta omogočila nov pristop k oblikovanju plakata. Raba fotografije na plakatih je omogočila vizualno prepričljivo plakatno sporočilo. Ta je nadomestila udarniška gesla, predvsem na kongresnih plakatih vizualni del prevlada nad tipografskim. (Požar, 2000)

Harald Draušbaher je eden redkih uspešnih oblikovalcev, ki je končal domačo likovno akademijo. Profesionalno se je posvetil grafičnemu oblikovanju ter se izkazal kot vztrajen

razlagalec fotografsko izraznih sporočil. Pomembno vlogo pri oblikovanju plakatnih sporočil imajo fotografi, ki se vključujejo kot sooblikovalci s svojo specifično fotografsko interpretacijo. Med njimi so pomemben delež prispevali: Dušan Škerlep, Janez Kališnik, Joco Žnidaršič, Milan Pajk in drugi. (Bernik, 1988)

V letih 1980 do 1990 so plakati spremenili svoje likovno, oblikovno, predvsem pa vsebinsko podobo. Bila je odraz globalnih političnih sprememb in propada socializma ob koncu desetletja. V kongresnem letu 1982 so bili razpisani javni natečaji za deveti kongres ZKS, deseti kongres ZSS in enajsti kongres ZSMS. Vsebine političnih plakatov so se počasi začele spreminjati v človeku bolj vsakdanjo in sprejemljivo simboliko. Skupno življenje v večnacionalni državi ni nudilo obetavnih perspektiv nadaljnje skupne poti. Sredi osemdesetih let se je pojavila močnejša zavest o nacionalni pripadnosti slovenstvu. K temu je takrat pomembno prispevala turistična propagandna akcija z geslom »Slovenija. Moja dežela«. Leta 1983 jo je naročil Center za turistično propagando. Jani Bavčer je bil eden od avtorjev in oblikovalec plakatov. Akcija se je začela z mobilizacijskim proglasom, ki je bil v bistvu predelava proglasa, ki ga je izdal izvršni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda 12. septembra 1943. Začel se je s pozivom: Slovenci! In končal z geslom: »Slovenija. Moja dežela,« ki mu je bil dodan lipov list. Namenjena je bila vsem prebivalcem Slovenije, ki naj bi izboljšali svoj odnos do turistov in turizma ter dojeli Slovenijo kot enovito turistično deželo. Njena vizualna zasnova je poudarjala značilnosti in posebnosti kranjske lepote in nacionalne simbole Slovenije. Udarno vodilno geslo je bilo: »Na sončni strani Alp.« Geslo je povzročilo pravi šok, dosti polemik in raznih političnih ocen. Studio Marketing je izdelalo tudi osnutke za druge republike in pokrajine, vendar do realizacije ni nikoli prišlo. Za uporabo simbolov, kot je lipov list in gesla: »Slovenija. Moja dežela«, ter s poudarjenim imenom Slovenije in ne več Jugoslavije, je akcija proti pričakovanju močno prispevala k nacionalni ozaveščenosti in identifikaciji Slovencev. (Požar, 2000)

Slika 31: Plakat Slovenci! Jani Bavčer

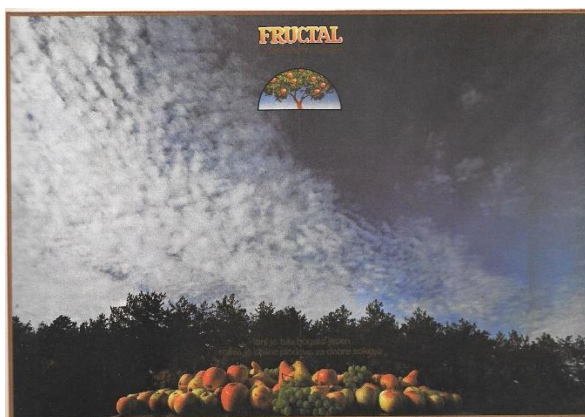
Vir: (Požar, 2000: 38)

V osemdesetih letih je pojav punk kulture spodbudil razvoj subkulturnih in alternativnih gibanj, ki so na nov in na drug način rušila tedanjo politično realnost. Glavni cilj punk kulture je bil povečevati meje svobodnega izražanja. Oblast je tako delovanje razglašala za politično nekorektno in jo skušala zadušiti s protiukrepi. V večjih mestih (Ljubljana, Maribor) so avtorji v produkcijo plakatov vnesli povsem drugačno obliko. Nanjo je tudi vplivala nova tehnika izdelave, saj so tiskano gradivo razmnoževali s kseroksom. Ta nova tehnologija je omogočila nenadzorovano produkcijo in je bila cenovno dostopnejša. Plakati so bili večinoma v formatu A3 in A4. Reprodukcijska te praksa je potekala mimo uradne politike in se ni ozirala na zapovedana pravila tedanjega grafičnega oblikovanja.

Po dolgotrajnih prizadevanjih je bil na Akademiji za likovno umetnost leta 1984 ustanovljen Oddelek za oblikovaje. Prve generacije diplomantov so z novimi idejami in pristopi pomembno sooblikovale razvoj plakata v devetdesetih letih.

Čeprav se je raba računalnika uvajala že v sedemdesetih letih, je uporabo oblikovalskih programov leta 1984 omogočilo podjetje Apple. Za domačo uporabo je izdelalo računalnik, ki je bil ustrezno opremljen za profesionalno delo na področju tipografije in grafičnega oblikovanja. To je bil pomemben mejnik, ki je občutno vplival na delo grafičnih oblikovalcev.

Ob koncu sedemdesetih, predvsem pa v osemdesetih letih, so potrebe po tržno usmerjenih in celostnih oglaševalnih akcijah vse bolj množične. Na čelu z Janijem Bavčerjem je Studio Marketing Delo na začetku osemdesetih let zasnoval celostni oglaševalski akciji za podjetji Fructal in Muro. Podjetje Fructal je leta 1980 dobilo nov znak in plakat (Fructal v sodelovanju z naravo). Znak je narisal Kostja Gatnik, oblikoval pa Jani Bavčer. Vsebina plakata pritegne pogled in nas prepriča v idejo o naravnih sokovih, ki jih je izdeloval Fructal. (Požar, 2015)

Slika 32: Plakat Fructal, v sodelovanju z naravo

Vir: (Požar, 2015: 201)

Za podjetje Mura je Jani Bavčer leta 1981 oblikoval prvo serijo plakatov in za zimsko kolekcijo leta 1982 še drugo serijo plakatov. Ubral je sodobnejši pristop k oblikovanju plakatov. Posebnost Murinih plakatov je bila v tem, da manekeni niso samo statično pozirali, ampak so se navidezno pogovarjali med sabo. S tem so blagovno znamko naredili vidnejšo in dostopnejšo in jo tako približali potrošnikom. Z zasnovo te nove serije plakatov (Muralist) je leta 1984 Bavčer nagovarjal mlajšo ciljno skupino kupcev. (Požar, 2015)

Slika 33: Plakat Muralisti

Vir: (Požar, 2015: 201)

Leta 1985 je Radovan Jenko za podjetje Kovinotehna oblikoval nadrealističen plakat, na katerem je bil slogan »Nemogoče je mogoče«. (Požar, 2015)

Slika 34: Plakat Kovinotehna, Nemogoče je mogoče

Vir: (Kerčič, 2016)

Konec osemdesetih let je razvoj demokratičnega gibanja v Sloveniji pripeljal do plebiscitne odločitve v decembru 1990, da Slovenija postane samostojna država. Šest mesecev za tem je 26. junija 1991 Slovenija razglasila svojo samostojnost in neodvisnost. Temu je sledil poskus Jugoslovanske armade, da zasede mejne prehode na slovenskih mejah. S teritorialno obrambo se je Slovenija temu odločno uprla. Slovenija je tako pristala v vojnih razmerah. To je spodbudilo akcije oblikovalske skupine Novi kolektivizem (NK), ki je v času agresije

Jugoslovanske armade na Slovenijo natisnila in s pomočjo somišljenikov Ljubljano polepila z vojnimi plakati. Ti so bili narejeni po vzoru ameriških plakatov, kjer moški z desno roko s kazalcem kaže proti gledalcu. Prvi objavljeni plakat »Buy victory« je bil objavljen 28. junija 1991, drugi, »Krvava gruda, plodna zemlja« pa 4. julija 1991. Tako se začena zgodovina plakatov v samostojni Sloveniji. Ob izbruhu vojne na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini so nekatere stranke v Sloveniji s protestnimi in solidarnostnimi plakati izrazile svoje nestrinjanje z agresijo Jugoslovanske armade. (Požar, 2000)

Slika 35: Plakat Buy victory

Vir: (Boras, 2016)

Slika 36: Plakat Krvava gruda – plodna zemlja

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije , 2016)

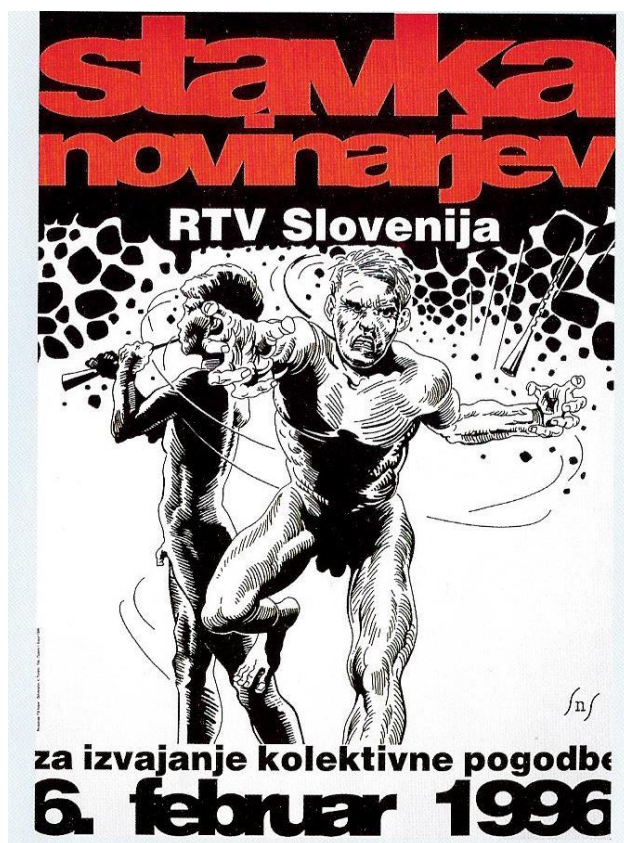
V novi državi Sloveniji smo se začeli zavedati pomena gospodarskega, turističnega in okoljevarstvenega razvoja. Na temo zadnjega je Radovan Jenko samoiniciativno zasnoval več plakatov, eden izmed njih je bil leta 1995: Earth. All beings in one. Drugi pa: A Pessimist, an Optimist and the Realist tudi leta 1995. (Požar, 2000)

Slika 37 Plakat Earth. All beings in one

Vir: (Teržan, 2016)

V obdobju nove družbene politične ureditve smo ohranili še nekatere socialistične praznike, kot sta 27. april: dan OF in 1. maj. Tradicija delavskega praznika, nekoč simbola množičnega praznovanja delavskih zmag, je danes skoraj izzzvenela. Zaradi novih socialnih problemov, ki jih je sprožil razvoj novega kapitalističnega sistema, je prišlo do različnih stavk v raznih podjetjih. Tako so sindikati bili pogosti naročniki protestnih plakatov. Pomemben avtor teh političnih plakatov, ki temeljijo na fotografiji, stripovski risbi in poudarjenih črno-belo-rdečih kontrastih, je Vojko Tominc (Stavka novinarjev RTV, 1996). (Požar, 2000)

Slika 38: Plakat Stavka novinarjev RTV Slovenija

Vir: (Požar, 2000:70)

V novem demokratičnem družbenem sistemu imamo državljani možnost izbire med različnimi kandidati političnih strank. Ob vsakokratnih volitvah skuša vsaka politična stranka s plakati, ki so po navadi fotografije nasmejanih kandidatov, dobiti za svojega kandidata čim večje število glasov. (Požar, 2000)

Slika 39: Plakat politične stranke

Vir: (Razglednice z mojega vrta, 2016)

Tržni plakati, prav tako pa tudi drugi, so v devetdesetih letih dobili več plakatnih mest in prostora za objavljane. V zadnjem desetletju 20. stoletja se je s pojavom digitalnih medijev potreba po plakatnem oglaševanju ne povečuje več v tolikšni meri, kot se je v preteklosti. Tako težko govorimo o kakšnem večjem prelomnem dogodku na področju plakata. (Požar, 2015)

Slika 40: Tržni plakat

Vir: (Portal Gastrogurman.si, 2016)

7 ANALIZA SLOVENSКИH TURISTIČNIH PLAKATOV OD LETA 1914 DO LETA 1994

7.1 Opis analize

V analizi slovenskih turističnih plakatov sem analizirala slovenske turistične plakate od leta 1914 do leta 1994. Analizirala sem 45 plakatov v sedmih sklopih glede na letnice nastanka (plakate med leti 1914 in 1924, plakate v 30. letih dvajsetega stoletja, plakate med leti 1945 in 1955, plakate med leti 1957 in 1963, plakate med leti 1971 in 1981, plakate turistično-oglaševalske akcije »Slovenija, moja dežela« med leti 1984 in 1991, plakate v samostojni republiki Sloveniji) glede na naslednje parametre:

- naslov,
- letnica izdaje,
- format,
- opis vsebine,
- avtor oblikovanja,
- avtor ilustracije/fotografije,
- opis ilustracije/fotografije,
- kompozicija,
- tipografija,
- barva tipografije,
- posebnosti.

Glede na te parametre sem poskušala ugotoviti, ali obstajajo kakšne zakonitosti, pravila, lastnosti, ki slovenski turistični plakat definirajo oziroma ali obstajajo kakšne vzporednice med vsemi temi plakati.

Slike in podatke plakatov sem večinoma dobila v knjigah Cvetke Požar z naslovoma Vsi na volitve! Plakat kot politični medij na Slovenskem 1945–1999 in Stoletje plakata: Plakat 20. stoletja na Slovenskem, ostale pa v internetni bazi podatkov Digitalne knjižnice Slovenije. Barv, uporabljenih na plakatih, nisem mogla natančno določiti, saj jih nisem določevala z originalnih slik, ampak iz reprodukcij, vzetih iz tiskanih knjig in spletnih virov, zato so vse barve, ki sem jih napisala pri posameznem plakatu, le najbližja predvidevanja.

7.2 Plakati med leti 1914 in 1924

Slika 41: Koroška Slovenija, krasna alpinska letovišča

Vir: (Požar, 2015: 31)

Naslov: Koroška Slovenija, krasna alpinska letovišča

Letnica izdaje: 1912–1914

Format: 701 x 1000 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje naravne lepote avstrijske Koroške.

Avtor oblikovanja: Maksim Gaspari

Avtor ilustracije: Maksim Gaspari

Opis ilustracije: Ilustracija je sestavljena z nizanjem uokvirjenih pripovednih prizorov pokrajine in njenih prebivalcev. Ilustracijo barvno dopolnjujejo tipični gorenjski vzorci.

Kompozicija: vertikalna, zrcalno simetrična, trikotna, jedro in zaščita

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: črna, rdeča

Slika 42: Bled svetsko kupalište Slovenija

Vir: (Kordiš, 2005: 94)

Naslov: Bled svetsko kupalište Slovenija

Letnica izdaje: 1924

Format: 554 x 755 mm

Opis vsebine: Veslačica v čolnu na gladini jezera, na sredini otok s cerkvijo, v ozadju Julijske Alpe.

Avtor oblikovanja: Saša Šantel

Avtor ilustracije: Saša Šantel

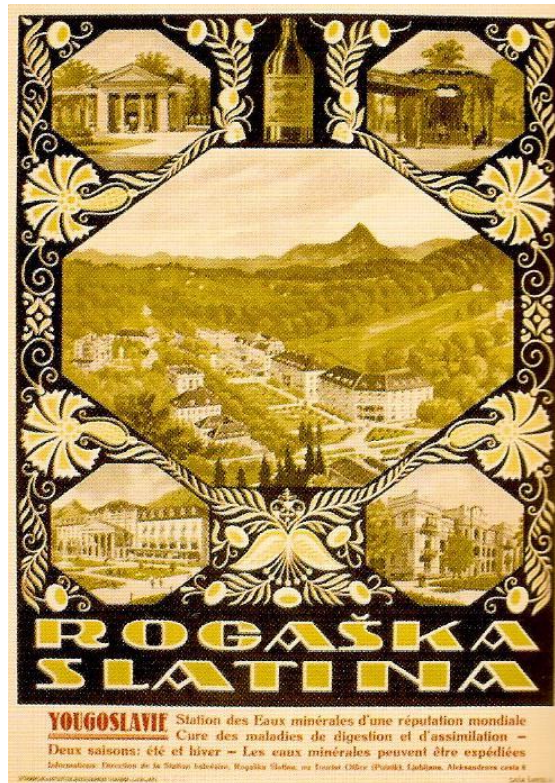
Opis ilustracije: Velikost veslačice je nesorazmerna z velikostjo čolna, prav tako velikost cerkve v primerjavi s samim otokom. Plakat uokvirjajo tipične barve gorenjskih vzorcev – rdeča in zelena – izpeljanka iz nageljnov. Napis je zasidran med gorenjska nageljna. Ilustracija ima 4 plane: veslačica, otok, grad in gore v ozadju. S podčrtanimi črkami izstopajo pomembne informacije.

Kompozicija: vertikalna, zrcalno simetrična, kvadratna, jedro in zaščita

Tipografija: velike in male tiskane črke

Barva tipografije: zelena, temno rdeča

Posebnosti: uporabljena negativna diagonala

Slika 43: Rogaška Slatina

Vir: (Kordiš, 2005: 94)

Naslov: Rogaška Slatina

Letnica izdaje: 1924

Format: 554 x 780 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje zdravilišče Rogaška Slatina.

Avtor oblikovanja: Saša Šantel

Avtor ilustracije: Saša Šantel

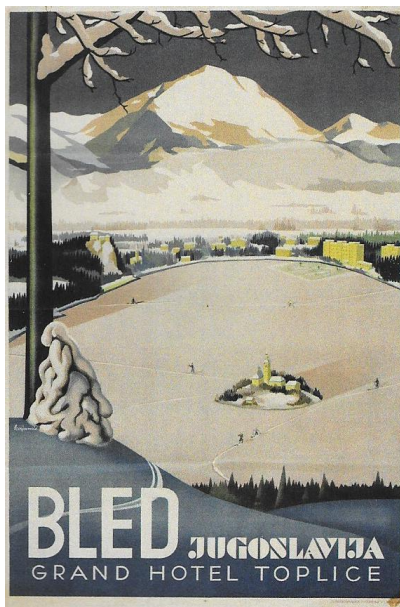
Opis ilustracije: Štiri male osmerokotne ilustracije stavb zdravilišča in ena velika v sredini. Ozadje je črno, na njem pa tipični slovenski cvetlični vzorci, vključno z nageljnom. Opis kraja izstopa v velikosti črk. Dodatek k opisu v francoščini je manj pomemben in posledično ne izstopa.

Kompozicija: vertikalna, zrcalno simetrična, kvadratna, jedro in zaščita

Tipografija: velike in male tiskane črke

Barva tipografije: zelena, oranžna

7.3 Plakati v tridesetih letih dvajsetega stoletja

Slika 44: Grand hotel Toplice Bled. Jugoslavija

Vir: (Požar, 2015: 72)

Naslov: Grand hotel Toplice Bled. Jugoslavija

Letnica izdaje: trideseta leta 20. stoletja

Format: 630 x 950 mm

Opis vsebine: Pogled na otok Blejskega jezera.

Avtor oblikovanja: Peter Kocjančič

Avtor ilustracije: Peter Kocjančič

Opis ilustracije: Velika barvna površina jezera z otočkom sredi jezera in z gorami v ozadju.

Opis kraja izstopa v velikosti črk. Uravnoteženost napisov je dosežena z različno velikostjo in krepkostjo. Grafično sredino plakata prereže obala jezera, preko katere se zrcali zaledenelo jezero v barvi gora v prvem planu in v nebo za gorami. Simetrijo zaključijo bele črke, ki se zrcalijo v s snegom obtežene veje drevesa.

Kompozicija: vertikalna, kvadratna, skupina in element, jedro in zaščita

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: bela

Slika 45: Bled, Jugoslavija

Vir: (Požar, 2015: 74)

Naslov: Bled, Jugoslavija

Letnica izdaje: trideseta leta 20. stoletja

Format: 630 x 945 mm

Opis vsebine: Plakat prikazuje veliko vodno površino Blejskega jezera z otokom kot znamenitostjo Bleda.

Avtor oblikovanja: Peter Kocjančič

Avtor ilustracije: Peter Kocjančič

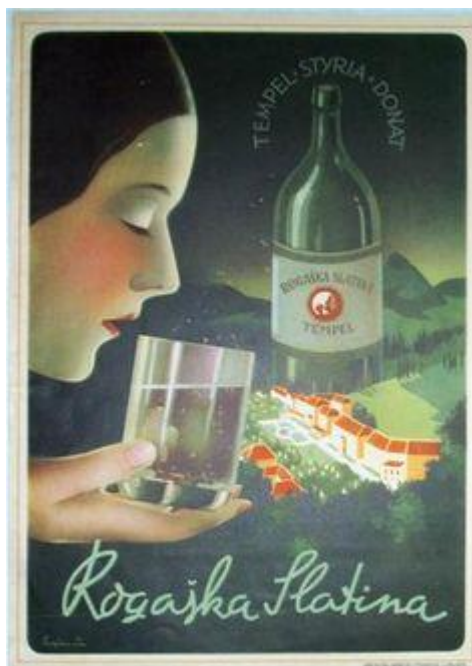
Opis ilustracije: Podoba ženske pri skoku v vodo, v ozadju prikazani obronki gora. Plakat ima izrazito poudarjene poševne smeri – gore, napisi, skakalka, beli robovi. Jedro plakata je napis Bled, ki deluje kot pečat, ki drži sliko v ozadju na mestu.

Kompozicija: diagonalna, krožna, skupina in element

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: bela

Posebnosti: uporabljena negativna diagonalna

Slika 46: Rogaška Slatina: Tempel *Styria* Donat

Vir: (Pinterest • The world's catalogue of images, 2016)

Naslov: Rogaška Slatina: Tempel *Styria* Donat

Letnica izdaje: 1938

Format: 245 x 340 mm

Opis vsebine: Na plakatu je prikazan lik ženske s kozarcem zdravilne vode, v ozadju je vidna arhitektura zdravilišča Rogaška Slatina. Ta plakat bi lahko smatrali tudi kot reklamni plakat, saj je na njem prikazana velika steklenica zdravilne vode Tempel, ki jo s kozarcem v roki pije ženska, prikazana na plakatu.

Avtor oblikovanja: Peter Kocjančič

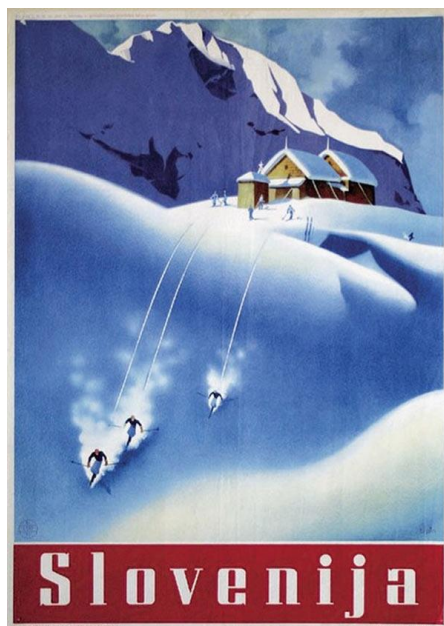
Avtor ilustracije: Peter Kocjančič

Opis ilustracije: Mehkobna kompozicija odtenkov zelene barve. Nočna slika osvetljene Rogaške meče sij na obraz ženske in kozarec. Igra svetlobe uravnoteži plakat in mu doda mehko.

Kompozicija: trikotna, skupina in element

Tipografija: pisane črke

Barva tipografije: pastelno zelena

Slika 47: Slovenija

Vir: (Aničić, 2016)

Naslov: Slovenija

Letnica izdaje: 1939

Format: 650 x 990 mm

Opis vsebine: Plakat prikazuje tri smučarje, ki se spuščajo po veliki barvni površini zasneženega pobočja Kredarice. V ozadju je koča na Kredarici s Triglavom v ozadju, ki meče senco na smučišče.

Avtor oblikovanja: Janez Trpin

Avtor ilustracije: Janez Trpin

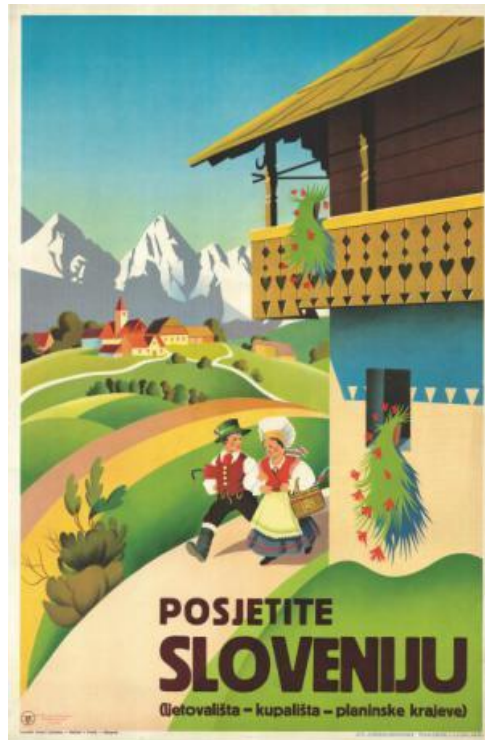
Opis ilustracije: Ilustracija je mehko prežeta z odtenki modre in bele barve. Ilustracija ima poševno smer, medtem ko se plakat bere vertikalno. Slika deluje kot kolaž modrih odtenkov. Plakat je uokvirjen z belim robom.

Kompozicija: vertikalna, diagonalna

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: bela

Posebnost: uporabljena pozitivna diagonala

Slika 48: Posjetite Sloveniju

Vir: (Štefanec, 2016)

Naslov: Posjetite Sloveniju

Letnica izdaje: 1938

Format: 627 x 950 mm

Opis vsebine: Par v narodni noši pri hiši z značilnim gorenjskim balkonom.

Avtor oblikovanja: Rudi Gorjup

Avtor ilustracije: Rudi Gorjup

Opis ilustracije: Na plakatu je upodobljena lepota slovenske krajine, ki jo simbolizirajo gričevnata pokrajina, vasica s cerkvijo in gore v ozadju. Uporaba živih barv daje občutek židane volje.

Kompozicija: diagonalna

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: črna

Posebnost: uporabljena pozitivna diagonala

Slika 49: Posjetite Sloveniju

Vir: (RTV SLO, 2016)

Naslov: Posjetite Sloveniju

Letnica izdaje: 1939

Format: 647 x 972 mm

Opis vsebine: Na plakatu je za motiv izbran idiličen krajinski izsek s pogledom iz gozda po poti skozi travnik do vasice in na gore v ozadju.

Avtor oblikovanja: Evgen Šajn

Avtor ilustracije: Evgen Šajn

Opis ilustracije: Ilustrativno je prikazana tipična alpska dolina. Poudarjeni so plani: sprednji, srednji, zadnji in še potencirano zadnji. Že sam pomen napisa povabi gledalčevo oko preko poti v visoki travi v globino plakata. Vabi k doživetju, tako z napisom kot z igro perspektive.

Kompozicija: zrcalno simetrična, jedro in zaščita, skupina in element

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: rdeča

Posebnost: uporabljena pozitivna diagonala

7.4 Plakati med leti 1945 in 1955

Slika 50: Slovenija. Jugoslavija

Vir: (Devčić, 2016)

Naslov: Slovenija. Jugoslavija

Letnica izdaje: 1946–1947

Format: 725 x 1003 mm

Opis vsebine: Vsebina plakata vabi na obisk posameznih turističnih in naravnih znamenitosti Slovenije.

Avtor oblikovanja: Janez Trpin

Avtor ilustracije: Janez Trpin

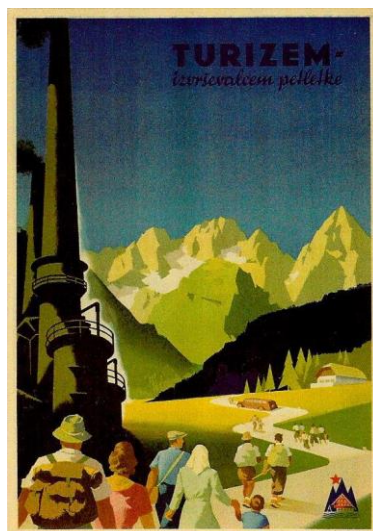
Opis ilustracije: Podobe slovenskih turističnih krajev so med sabo povezane z belo cesto, ki se zaključí v gorah. Podoba kovčka poudarja pomen plakata: prepotujte raznoliko Slovenijo. Zapis tako ni potreben. Zapisano je le ime dežele. Zaščitni znak predstavlja podpis izdajalca plakata.

Kompozicija: navpična, v obliki krivulje, jedro in zaščita

Tipografija: pisane črke

Barva tipografije: rumena, rjava in rdeča

Posebnost: uporabljena negativna diagonala

Slika 51: Turizem – izvrševalcem petletke

Vir: (Požar, 2015: 116)

Naslov: Turizem – izvrševalcem petletke

Letnica izdaje: 1949

Format: 708 x 1003 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje delavski turizem kot sindikalno dejavnost in njihov privilegij. Plakat vsebuje tudi politično parolo Turizem – izvrševalcem petletke, ki je odraz novega državno organiziranega turizma.

Avtor oblikovanja: Janez Trpin

Avtor ilustracije: Janez Trpin

Opis ilustracije: Plakat prikazuje pohodništvo in industrijo. Težke razmere v vsakdanjem trudu malega človeka so izražene s temačno obarvano tovarno, barve oblek na ljudeh pa dajejo sproščujoč ton delavcem – dopustniški duh. Temačna barva tovarne je uravnotežena s temno barvo gozda v srednjem planu, kar daje plakatu globino. Zaščitni znak predstavlja podpis izdajalca plakata.

Kompozicija: vertikalna, horizontalna, skupina in element, jedro in zaščita

Tipografija: pisane črke

Barva tipografije: črna

Posebnost: uporabljena pozitivna diagonala

Slika 52: Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1949

Format: 630 x 900 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje zimski turizem.

Avtor oblikovanja: Janez Trpin

Avtor ilustracije: Janez Trpin

Opis ilustracije: Sredinska modrina daje plakatu globino. Čeprav deluje, kot da smučarji padajo čez previs, to ni moteče. Z globino je namreč poudarjen razgled na prelepo ozadje z gorami (Triglavom) in sončnim zahodom. Zaščitni znak predstavlja podpis izdajalca plakata.

Kompozicija: navpična, diagonalna, jedro in zaščita

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: rdeča

Slika 53: Bled Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Bled Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1953

Format: 670 x 980 mm

Opis vsebine: Na sliki je papirnata ladjica, ki plava po Blejskem jezeru. V njej so pripomočki, ki nakazujejo, kaj vse se lahko počne na počitnicah na Bledu.

Avtor oblikovanja: Marjan Nosan in Vinko Sirec

Avtor ilustracije: Marjan Nosan in Vinko Sirec

Opis ilustracije: Prikazana je vodna gladina jezera z otokom. Ribiška palica poudarja grafično vsebino iz zadnjega plana – otok, grad in hribe. Palica uravnava tudi težišče plakata. Bela ladjica iz papirja najde protiutež v belem napisu. Prav tako zgornji temen in spodnji svetel napis v svoji kontrastnosti uravnotežita plakat in poudarjata zrcalnost.

Kompozicija: navpična, diagonalna

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: modra, zelena, bela

Slika 54: Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1954

Format: 510 x 730 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje Blejsko jezero in tipično gorenjsko narodno nošo.

Avtor oblikovanja: Maksim Gaspari

Avtor ilustracije: Maksim Gaspari

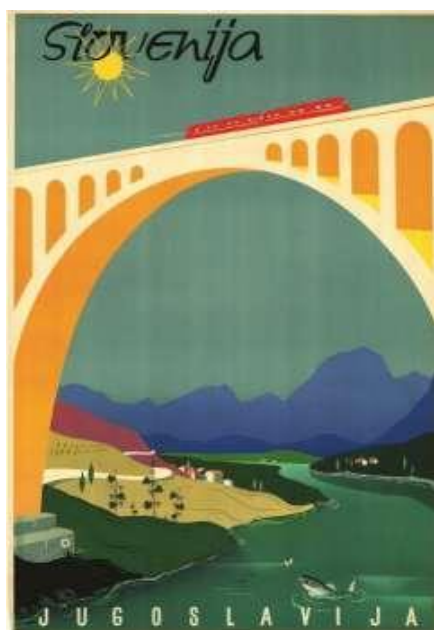
Opis ilustracije: Plakat je oblikovan kot znamka v modro redečih odtenkih. Napis Slovenija je pomembnejši in je od drugega zapisa ločen z drugačno tipografijo, barvo in velikostjo. Uravnoteženost rdeče barve zapisa je dosežena z velikostjo rdečega dežnika.

Kompozicija: zrcalno simetrična, diagonalna

Tipografija: velike tiskane črke z inicialko

Barva tipografije: rdeča, modra

Posebnost: uporabljeni pozitivna in negativna diagonala

Slika 55: Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1955

Format: 670 x 960 mm

Opis vsebine: Na plakatu je železniški most (Solkanski), preko reke (Soče) z gorskim ozadjem.

Avtor oblikovanja: Otmar Drelse

Avtor ilustracije: Otmar Drelse

Opis ilustracije: Vsebinsko bogato spodnjo polovico plakata uravnoteži barvno poudarjen železniški most na Soči. Praznino nad njim zapolnjuje še napis, ki je poudarjen z barvo sonca. Beli napis Jugoslavija ima manjši pomen kot Slovenija, zato se kar zlije s pokrajino.

Kompozicija: navpična, zrcalno simetrična, jedro in zaščita

Tipografija: pisane črke

Barva tipografije: bela, črna

Slika 56: Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1955

Format: 670 x 960 mm

Opis vsebine: Plakat reklamira Slovensko primorje.

Avtor oblikovanja: neznan

Avtor ilustracije: neznan

Opis ilustracije: Zaprto jadro deluje kot poudarjena črta, preko katere se zrcalijo barve v drugače izraženi motiviki (čoln proti silhueti mesta). Jambor poudarja še vertikalno zrcaljenje modre gladine.

Kompozicija: navpična, diagonalna

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: siva, modra

Posebnost: uporabljeni pozitivna in negativna diagonala

7.5 Plakati med leti 1957 in 1963

Slika 57: Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1957

Format: 670 x 920 mm

Opis vsebine: Avtor plakata je idejo turizma ponazoril s podobo ležečega moškega, ki se predaja počitku ob uživanju v naravnih lepotah.

Avtor oblikovanja: Sergej Pavlin

Avtor ilustracije: Sergej Pavlin

Opis ilustracije: Ilustracija prikazuje sproščujoč, miren način življenja v neokrnjeni naravi. Ilustracija nas vodi po zeleni dolini do belih gora v ozadju.

Kompozicija: navpična, diagonalna, skupina in element, jedro in zaščita

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: zelena

Posebnost: uporabljena pozitivna diagonala

Slika 58: Portorož Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Portorož Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1958

Format: 670 x 950 mm

Opis vsebine: Portorož je na plakatu prikazan kot biser Slovenskega primorja.

Avtor oblikovanja: Boris Jurkovič

Avtor ilustracije: Boris Jurkovič

Opis ilustracije: Napis Portorož je poudarjen tako, da je na rdeči podlagi. Lik kopalke na plaži je kot pod lupo ujet v morski školjki.

Kompozicija: navpična, diagonalna, trikotna, jedro in zaščita

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: bela, črna

Slika 59: Postojnska jama Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Postojnska jama Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1959

Format: 660 x 950 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje naravne znamenitosti Postojnske jame.

Avtor oblikovanja: Otmar Drelse in Vinko Širok

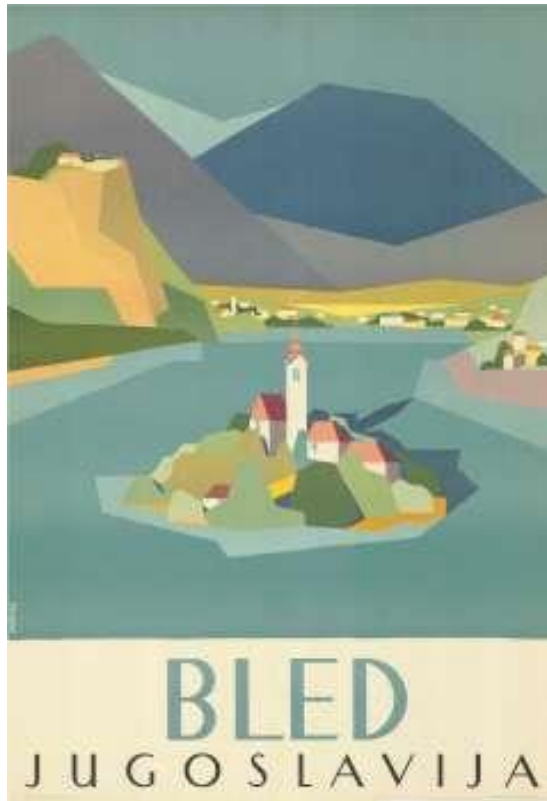
Avtor ilustracije: Otmar Drelse in Vinko Širok

Opis ilustracije: Največja znamenitost Postojnske jame je stopnjevana tako s sredinsko postavitvijo kot z obarvanjem v kontrastnih barvah. Bel napis uokvirja plakat in je manj pomemben kot napis Postojnska jama, ki je od belega zapisa ločen tudi po drugačni tipologiji.

Kompozicija: vertikalna, zrcalno simetrična, jedro in zaščita

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: bela, zelena

Slika 60: Bled, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Bled, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1959

Format: 670 x 980 mm

Opis vsebine: Plakat prikazuje Blejsko jezero.

Avtor oblikovanja: Pešić, ime neznano

Avtor ilustracije: Pešić, ime neznano

Opis ilustracije: Plakat je sestavljen iz ostrih barvnih ploskev, ki nas spominjajo na mozaik. Sestavljajo otok, na katerem je cerkev. V ozadju so gore.

Kompozicija: navpična, zrcalno simetrična, krožna, jedro in zaščita

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: modra, črna

Slika 61: Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1960

Format: 660 x 950 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje Slovenijo kot raznoliko deželo na majhnem območju.

Avtor oblikovanja: neznan

Avtor ilustracije: neznan

Opis ilustracije: Ilustracija v ospredju prikazuje klopotec in vinsko trto, ki predstavljata Slovenijo kot vinorodno deželo. V ozadju je prikazana gondola, v zadnjem planu pa so hribi.

Kompozicija: navpična

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: oranžna, rumena

Slika 62: Piran, Portorož

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Piran, Portorož

Letnica izdaje: 1961

Format: 480 x 690 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje Piran in Portorož kot dopustniški mesti Slovenskega Primorja.

Avtor oblikovanja: Ernest Krnaič

Avtor ilustracije: Ernest Krnaič

Opis ilustracije: Morje in nebo sta zlit v modro barvo. Nebo riše sonce, ki je vroče barve. Prikazano je še dekle s plavutkami, ki jezdi osla. Osel je pogosta domača žival v Istri. Dekle s plavutkami in harpuno pa predstavlja možnost raziskovanja morskih globin.

Kompozicija: navpična, polkrožna

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: črna

Slika 63: Piran Slovenija – Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Piran Slovenija – Jugoslavija

Letnica izdaje: 1962

Format: 500 x 710 mm

Opis vsebine: Plakat prikazuje staro mestno jedro Pirana.

Avtor oblikovanja: Jože Mally

Avtor fotografije: Jože Mally

Opis fotografije: Odsev na modri morski gladini in modra barva neba dajeta plakatu simetričnost in uravnovešenost. Pravzaprav je to črno-bela fotografija z uporabljenim modrim filtrom.

Kompozicija: vertikalna, zrcalno simetrična

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: rdeča, črna

Posebnost: eden prvih turističnih plakatov z uporabljenjo fotografijo

Slika 64: Ljubljana, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Ljubljana, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1963

Format: 910 x 640 mm

Opis vsebine: Na osrednjem delu plakata je mesto Ljubljana, z gradom v ozadju.

Avtor oblikovanja: neznan

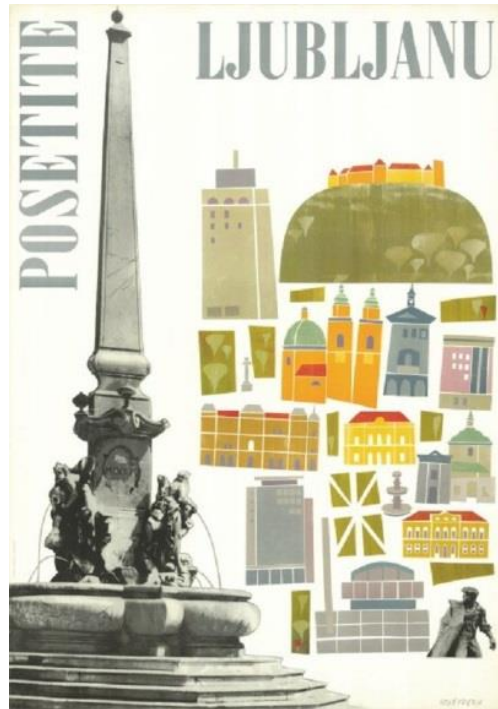
Avtor fotografije: neznan

Opis fotografije: Fotografija belih stavb centra Ljubljane z gradom v ozadju v povezavi z belo barvo tipografije v zelenem primestnem okolju vabi na obisk »bele Ljubljane«. Uporabljen zelen filter.

Kompozicija: horizontalna, jedro in zaščita

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: bela

Slika 65: Posetite Ljubljano

Vir: (Pinterest • The world's catalogue of images, 2016)

Naslov: Posetite Ljubljano

Letnica izdaje: 1963

Format: 660 x 940 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje najznačilnejše ljubljanske arhitekturne, kiparske in naravne znamenitosti.

Avtor oblikovanja: Uroš Vagaja

Avtor ilustracije: Uroš Vagaja

Opis ilustracije: Kolaž silhuet najznačilnejših ljubljanskih znamenitosti.

Kompozicija: kompozicija vzorca

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: siva

7.6 Plakati med leti 1971 in 1981

Slika 66: Gornja Savinjska dolina Slovenija - Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Gornja Savinjska dolina Slovenija – Jugoslavija

Letnica izdaje: 1971

Format: 490 x 700 mm

Opis vsebine: Ni razpoznavna, deskriptivna, ampak je abstraktna in ne v povezavi s tematiko.

Avtor oblikovanja: Jože Horvat

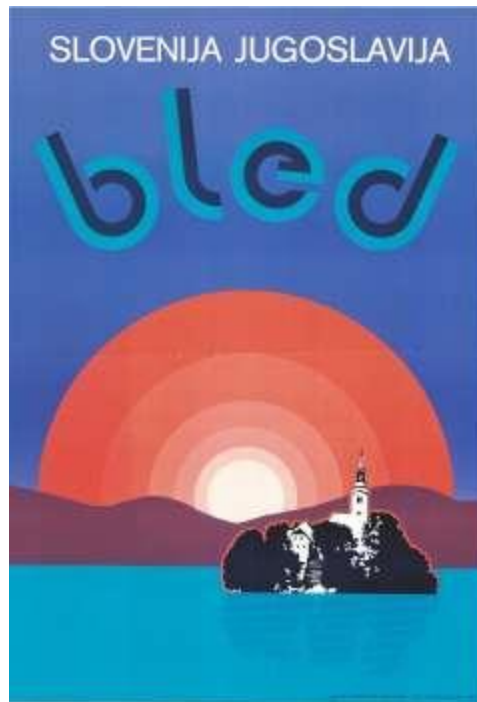
Avtor ilustracije: Jože Horvat

Opis ilustracije: Sestavljena je iz kompozicije mehko zaobljenih barvnih likovnih struktur brez pomena.

Kompozicija: kompozicija vzorca

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: bela z modro obrobo

Slika 67: Bled, Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Bled, Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1973

Format: 430 x 630 mm

Opis vsebine: Na plakatu je prikazano Blejsko jezero z otokom.

Avtor oblikovanja: Nejč Slapar, Štefan Štirn

Avtor ilustracije: Nejč Slapar, Štefan Štirn

Opis ilustracije: Ilustracija je podobna kolažu in kombinirana s črno-belo fotografijo. Fotografija otoka izniči simetrijo v ozadju.

Kompozicija: navpična, polkrožna, jedro in zaščita, skupina in element

Tipografija: male in velike tiskane črke

Barva tipografije: bela, črna, modra

Slika 68: Novo zadovoljstvo, nova radost, novi bazeni za vas Zdravilišče Čateške toplice, Brežice

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Novo zadovoljstvo, nova radost, novi bazeni za vas Zdravilišče Čateške toplice, Brežice

Letnica izdaje: 1974

Format: 500 x 700 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje Zdravilišče Čateške toplice.

Avtor oblikovanja: neznan

Avtor ilustracije: neznan

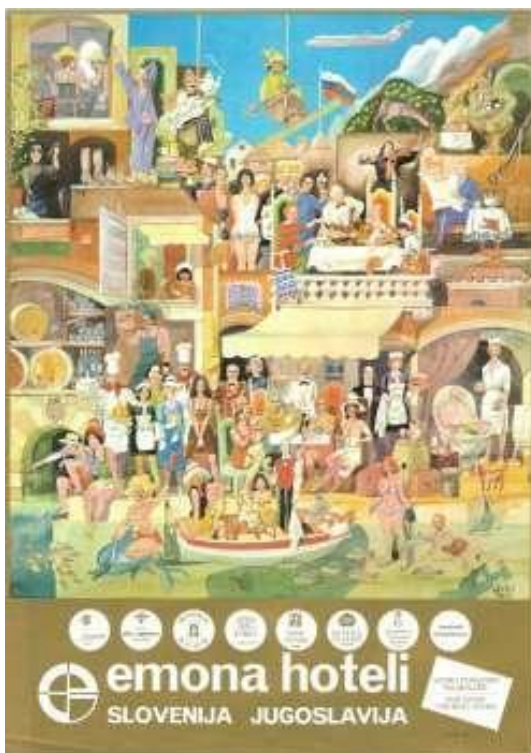
Opis ilustracije: Na zeleni površini narisan tloris objektov in bazenov, nebo, oblak in sonce.

Kompozicija: vertikalna, diagonalna, jedro in zaščita

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: bela

Posebnost: uporabljena pozitivna diagonala

Slika 69: Emona hoteli our offer the best offer! Slovenija, Jugoslavija vedno nudimo najboljše!

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Emona hoteli our offer the best offer! Slovenija, Jugoslavija vedno nudimo najboljše!

Letnica izdaje: 1977

Format: 510 x 710 mm

Opis vsebine: Dogajanje v hotelu.

Avtor oblikovanja: neznan

Avtor ilustracije: neznan

Opis ilustracije: V kolažu slik hudomušen prikaz živahnega življenja v hotelu v več nadstropjih. V vsakem nadstropju, ki so zelo natančno izrisana, je prikazano, kaj se v posameznem prostoru počne.

Kompozicija: zrcalno simetrična, kompozicija vzorca

Tipografija: velike in male tiskane črke

Barva tipografije: bela

Slika 70: Cerknje jezero. Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Požar, 2015: 215)

Naslov: Cerknje jezero. Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1977

Format: 994 x 674 mm

Opis vsebine: Multiplicirana fotografija presihajočega Cerknjanskega jezera.

Avtor oblikovanja: Nino Kovačević

Avtor fotografije: France Habe

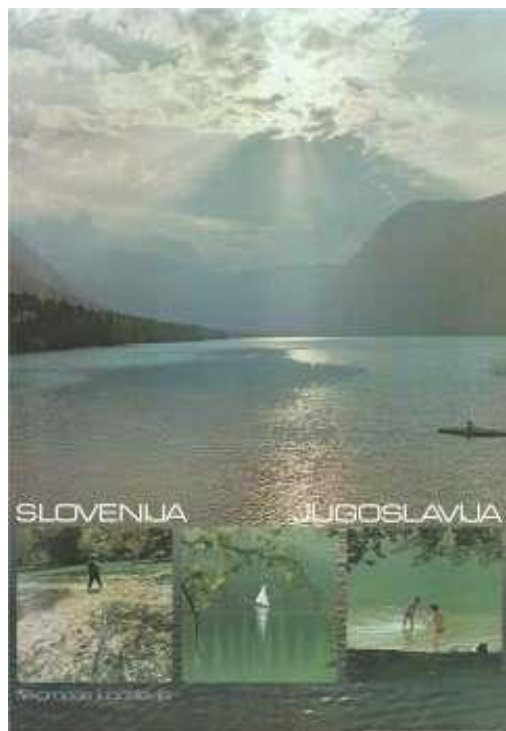
Opis fotografije: Avtor je po vertikalni osi razdelil plakat na dva dela. Zgornja slika prikazuje presahnjeno jezero, spodnja pa zrcalno podobo jezera z vodo.

Kompozicija: zrcalno simetrična, kompozicija vzorca

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: bela

Posebnost: eden prvih turističnih plakatov, pri katerem sta avtorja oblikovanja in fotografije dva različna človeka.

Slika 71: Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1979

Format: 670 x 960 mm

Opis vsebine: Odsev sončnih žarkov na gladini alpskega jezera.

Avtor oblikovanja: Jože Mally

Avtor fotografije: Jože Mally

Opis fotografije: Sonce, ki prodira skozi oblake in poživlja jezersko gladino. V spodnjem delu tri fotografije, ki prikazujejo možnost preživetja prostega časa ob jezeru.

Kompozicija: vertikalna, zrcalno simetrična, kvadratna, jedro in zaščita

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: bela

Slika 72: Alpetour Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Alpetour Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1981

Format: 670 x 970 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje poletni in zimski turizem v Sloveniji.

Avtor oblikovanja: Janko Pogačnik, Peter Pokorn

Avtor fotografije: Janko Pogačnik, Peter Pokorn

Opis fotografije: Plakat je sestavljen iz treh fotografij slovenske krajine.

Kompozicija: vertikalna

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: brez barve, z belo in rdečo obrobo

7.7 Plakati turistično-oglaševalske akcije »Slovenija, moja dežela« med leti 1984 in 1991

Slika 73: Smo gostoljubni?

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Smo gostoljubni?

Letnica izdaje: 1984

Format: 990 x 680 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje lokacije v Sloveniji, na katere prihajajo turisti po raznih nakupih in turističnih storitvah.

Avtor oblikovanja: Matjaž Schmidt

Avtor ilustracije: Matjaž Schmidt

Opis ilustracije: Ilustracija predstavlja Slovenijo, v katero so umeščene manjše ilustracije, ki predstavljajo slovenske turistične destinacije.

Kompozicija: kompozicija v obliki vzorca

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: modra

Slika 74: Na sončni strani Alp

Vir: (Požar, 2015: 218)

Naslov: Na sončni strani Alp

Letnica izdaje: 1984

Format: 980 x 685 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje vinorodno območje Slovenije.

Avtor oblikovanja: Jani Bavčer

Avtor fotografije: Franci Virant

Opis fotografije: Terasni nasadi vinske trte na gričevnati pokrajini.

Kompozicija: zrcalno simetrična, jedro in zaščita, krožna

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: rdeča

Posebnost: uporabljen zgornji rakurz snemanja fotografije

Slika 75: Bohinj Slovenija, Jugoslavija Vogel

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Bohinj Slovenija, Jugoslavija Vogel

Letnica izdaje: 1985

Format: 430 x 630 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje gore nad Bohinjskim jezerom.

Avtor oblikovanja: neznan

Avtor ilustracije: Rajko Zor

Avtor fotografije: neznan

Opis ilustracije in fotografij: V zgornjem delu je ilustrativni reliefni prikaz gorskih vrhov, ki se dvigajo nad Bohinjskim jezerom. Na vrhu spodnjega slikovnega dela plakata je napis, ki ga obdajajo fotografije okoliške planinske narave.

Kompozicija: zrcalno simetrična, jedro in zaščita, kvadratna

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: modra, rdeča

Slika 76: Hotel Grad Otočec

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Hotel Grad Otočec

Letnica izdaje: 1986

Format: 670 x 970 mm

Opis vsebine: Na plakatu je posnet grad Otočec iz ptičje perspektive.

Avtor oblikovanja: neznan

Avtor fotografije: neznan

Opis fotografije: V središču je grad Otočec na otoku, ki ga z obalo levo in desno povezujeta dva mostova. Ob levem robu in desnem zgornjem kotu fotografije je obala reke Krke.

Kompozicija: vertikalna, zrcalno simetrična

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: oranžna

Posebnost: uporabljen zgornji rakurz snemanja fotografije

Slika 77: Rogla, užitek nedotaknjene narave

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Rogla, užitek nedotaknjene narave

Letnica izdaje: 1988

Format: 990 x 680 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje zimski turizem na Rogli.

Avtor oblikovanja: Zdravko Papič

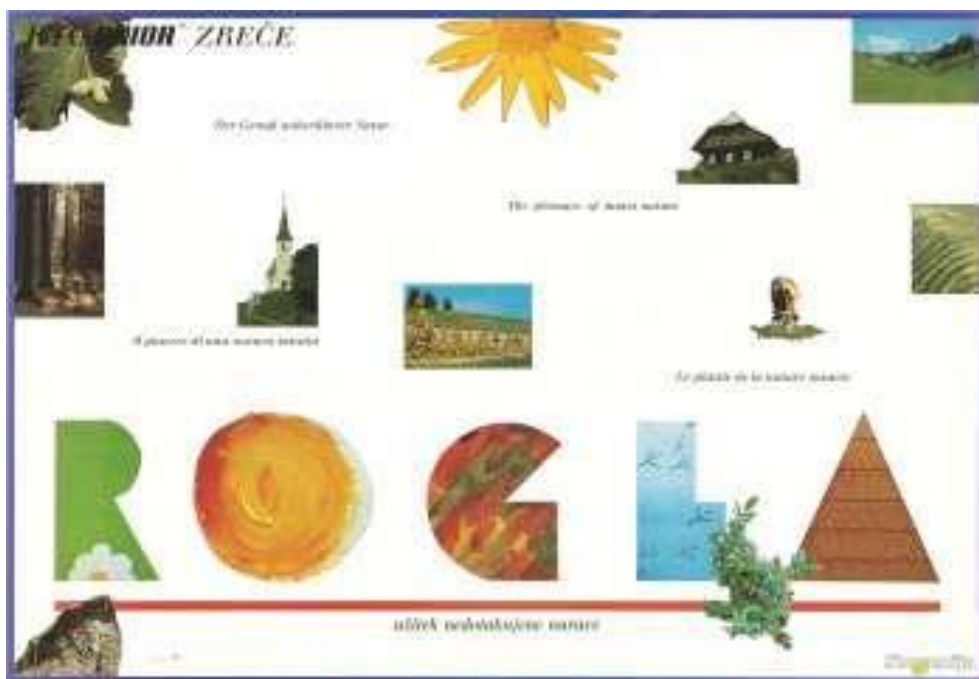
Avtor fotografije: Janko Dermastja

Opis fotografije: Uporaba pastelnih barv daje občutek zimske idile in spokojnosti v uživanju na snegu. Na plakatu je smučar, ki teče na smučeh.

Kompozicija: horizontalna

Tipografija: akcidenčna

Barva tipografije: različnih barv

Slika 78: Rogla, užitek nedotaknjene narave

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Rogla, užitek nedotaknjene narave

Letnica izdaje: 1988

Format: 990 x 680 mm

Opis vsebine: Na plakatu so prikazane turistične znamenitosti Rogle.

Avtor oblikovanja: Zdravko Papič

Avtor fotografije: Janko Dermastja

Opis fotografije: Kolaž fotografij turističnih znamenitosti Rogle.

Kompozicija: kompozicija vzorca

Tipografija: akcidenčna

Barva tipografije: različnih barv

Slika 79: Bohinj, oaza Alp

Vir: (Požar, 2015: 219)

Naslov: Bohinj, oaza Alp

Letnica izdaje: 1989

Format: 950 x 629 mm

Opis vsebine: Plakat oglašuje Bohinjsko jezero kot alpsko jezero.

Avtorja oblikovanja: Miljenko Licul, Ranko Novak

Avtor fotografije: Joco Žnidaršič

Opis fotografije: Oblikovalca sta mojstrsko fotografijo nevpadljivo simetrično opremila z znakom na levi in Kocbekovim verzom na desni strani plakata.

Kompozicija: vodoravna

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: siva

7.8 Plakati v samostojni Republiki Sloveniji

Slika 80: Rogaška Slatina, Slovenija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Rogaška Slatina, Slovenija

Letnica izdaje: 1991

Format: 980 x 680 mm

Opis vsebine: Posnetek Rogaške Slatine iz zraka.

Avtor oblikovanja: neznan

Avtor fotografije: neznan

Opis fotografije: Zračni posnetek kompleksa zdravilišča Rogaška Slatina.

Kompozicija: pravokotna, jedro in zaščita

Tipografija: velike tiskane črke

Barva tipografije: bela, rumena

Posebnost: uporabljen zgornji rakurz snemanja fotografije

Slika 81: Bohinj Slovenija, Jugoslavija

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Bohinj Slovenija, Jugoslavija

Letnica izdaje: 1991

Format: 970 x 680 mm

Opis vsebine: Posnetek Bohinjske kotline v zimski idili.

Avtor oblikovanja: Jani Bavčer

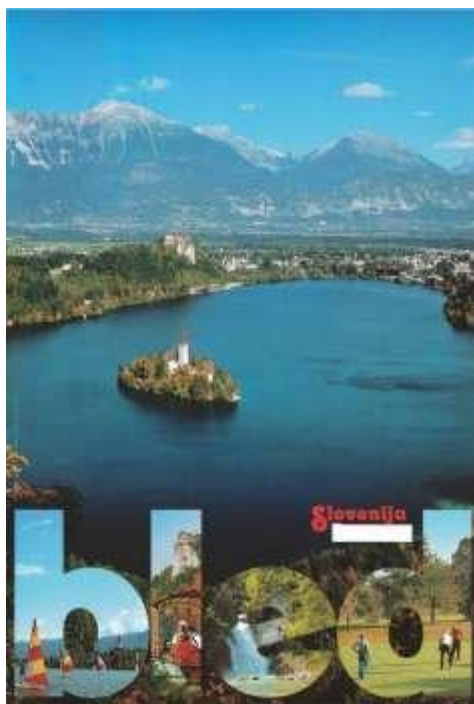
Avtor fotografije: Joco Žnidaršič

Opis fotografije: Odprt pogled Bohinjske kotline, ki jo zapirajo gore v ozadju. Na sredini spodnjega dela plakata je znak z lipovim listom, ki predstavlja oglaševalsko akcijo Slovenija, moja dežela.

Kompozicija: zrcalno simetrična, jedro in zaščita

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: oranžna

Slika 82: Bled

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Bled

Letnica izdaje: 1993

Format: 670 x 980 mm

Opis vsebine: Bled z okolico.

Avtor oblikovanja: Janko Ravnik

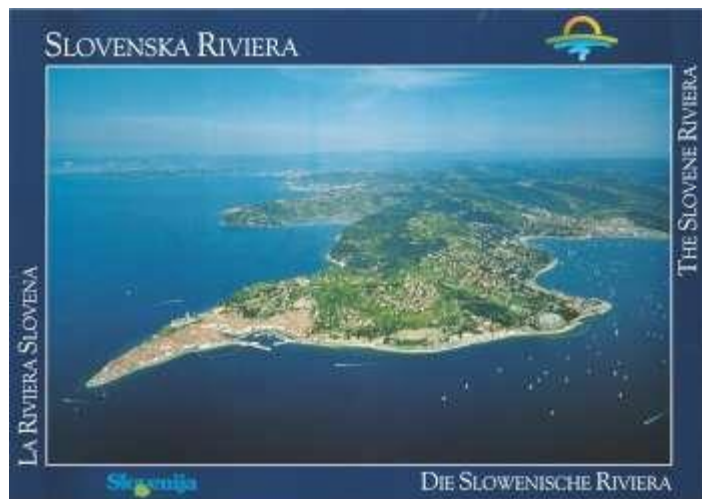
Avtor fotografije: D. Hribar

Opis fotografije: Blejsko jezero z otokom in gore v ozadju. Na spodnji strani plakata napis Bled iz fotografij blejskih znamenitosti in športnih aktivnosti.

Kompozicija: jedro in zaščita, skupina in element

Tipografija: akcidenčna

Barva tipografije: polnilo črk so fotografije

Slika 83: Slovenska riviera

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Slovenska riviera

Letnica izdaje: 1994

Format: 950 x 680 mm

Opis vsebine: Posnetek Piranskega polotoka.

Avtor oblikovanja: neznan

Avtor fotografije: neznan

Opis fotografije: Zračni posnetek z morja na Piranski polotok.

Kompozicija: diagonalna, jedro in zaščita

Tipografija: kapitelke

Barva tipografije: bela

Posebnost: posnetek fotografije je narejen z morja na kopno

Slika 84: Piran

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Piran

Letnica izdaje: 1994

Format: 590 x 610 mm

Opis vsebine: Zračni posnetek Pirana.

Avtor oblikovanja: neznan

Avtor fotografije: neznan

Opis fotografije: Zračni posnetek mesta Piran. Otok je v obliki enakokrakega trikotnika. Na njem je staro mestno jedro Pirana. V zalivu je marina.

Kompozicija: diagonalna, jedro in zaščita

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: bela

Posebnost: uporabljen zgornji rakurz snemanja fotografije, negativna diagonalna

Slika 85: Piran

Vir: (Digitalna knjižnica Slovenije, 2016)

Naslov: Piran

Letnica izdaje: 1994

Format: 1010 x 720 mm

Opis vsebine: Jadranje po slovenskem morju.

Avtor oblikovanja: Joco Žnidaršič

Avtor fotografije: Joco Žnidaršič

Opis fotografije: Uokvirjena fotografija belih jadrnic pred mestom Piran v kontrastu s črnim nebom. Na sredini znak takratne oglaševalske akcije Slovenija, moja dežela.

Kompozicija: vodoravna

Tipografija: male tiskane črke

Barva tipografije: modra

7.9 Zaključek analize

Analizirala sem 45 slovenskih turističnih plakatov glede na parametre (naslov, letnica izdaje, format, opis vsebine, avtor oblikovanja, avtor ilustracije ali fotografije, opis ilustracije ali fotografije, kompozicija, tipografija, barva tipografije, posebnosti). Slike plakatov in podatke o njih sem dobila v različnih knjigah in na različnih spletnih straneh. V analizo so zajeti plakati, ki so nastali med leti 1914 in 1994.

Splošne ugotovitve analize so, da so na večini plakatov (29 od 45) uporabljene ilustracije, da se je fotografija na turističnem plakatu prvič pojavila leta 1962, in sicer na plakatu za mesto Piran, fotografij na plakatu je uporabljenih 17 od 45. V večini primerov so avtorji ilustracije in oblikovanja ista oseba (28 od 29), avtorji fotografije in oblikovanja pa 10 od 17. Leta 1977 se je prvič pojavil plakat za Cerkniško jezero, pri katerem sta avtor in oblikovalec dve različni osebi.

Pri nobenem plakatu ni bila uporabljena samo tipografija, pri posameznih plakatih so uporabljene pozitivne in negativne diagonale, pri nekaterih celo obe hkrati. Pri plakatih s fotografijo je pri snemanju fotografije večkrat uporabljen zgornji rakurz.

Zanimiva ugotovitev je tudi ta, da v času socializma edino na turističnih plakatih niso uporabljeni socialistični simboli.

Pri analizi plakatov nisem mogla natančno določiti barv, saj jih nisem določevala z originalnih slik, ampak iz knjig oziroma spletnih virov.

Na plakatih je večinoma uporabljena tipografija z velikimi tiskanimi črkami (24 od 45). Uporabljene so tudi male tiskane črke (17 od 45), v nekaterih primerih pa tudi pisane črke (4 od 45). Trije plakati imajo uporabljeno akcidenčno tipografijo, eden pa kapitelke.

8 SKLEP

Diplomsko delo sem razdelila na dva dela. V prvem delu sem raziskovala nastanek in razvoj plakata na splošno, v drugem delu pa sem se posvetila izključno slovenskim plakatom, in sicer sem analizirala 45 slovenskih turističnih plakatov, ki so nastali med leti 1914 in 1994.

Glede slovenskih plakatov sem ugotovila, da so se razvijali vzporedno z razvojem družbe in tehnološkega razvoja. Najprej so bili sredstvo za bujenje narodne zavesti in združevanje Slovencev na slovenskem ozemlju. Razcvet dramskih in športnih društev je botroval k vse večji uporabi plakatov. To so bili kulturni plakati. S prihodom industrijske revolucije so postali sredstvo za oglaševanje industrijskih izdelkov in storitev. Tržni plakati so spodbujali potrošnjo industrijskih izdelkov ter s tem posledično pospeševali razvoj industrijske tehnologije. Z razvojem turizma pred 2. svetovno vojno so postali sredstvo za oglaševanje turističnih, kulturnih in naravnih znamenitosti.

Med 2. svetovno vojno so bili plakati namenjeni za širjenje politične propagande posameznih sovražnih nasprotnikov.

Podobno se je razvoj plakata odvijal tudi po 2. svetovni vojni. Vedno je sledil potrebam družbenega življenja in industrijske proizvodnje. V času socializma so vsi plakati, razen turističnih, vsebovali socialistične simbole.

Prvi ohranjeni turistični plakat je plakat slikarja Maksima Gasparija Koroška Slovenija. Ilustracija je sestavljena iz kolaža pripovednih prizorov pokrajine Koroške in njenih prebivalcev. Letnica izdaje ni natančno določena.

Sledijo plakati turističnega bisera Gorenjske, Bleda in Zdravilišča Rogaška Slatina avtorjev oblikovanja in ilustracije Saša Šantela in Petra Kocjančiča.

Z začetkom uvajanja fotografij na plakatih v 60. letih prejšnjega stoletja se je uporaba turističnih plakatov še bolj razmahnila. Uporabljati so začeli zračne posnetke raznih turističnih krajev in slovenskega Primorja.

Prvi turistični plakat z uporabljenimi fotografijami je plakat za mesto Piran. Izšel je leta 1962. S tem dejstvom lahko potrdim predpostavko, da so se fotografije na slovenskih turističnih plakatih pojavile zelo pozno. Slovenski oblikovalci so se na turističnih plakatih dolgo oklepali ilustracije, čeprav bi že lahko uporabljali fotografije. Razlog za to je mogoče ta, da so bili oblikovalci teh plakatov pravzaprav ilustratorji in so zaradi tega uporabljali ilustracije.

Izmed vseh slovenskih turističnih plakatov najbolj izstopa plakat umetnika Jožeta Horvata, ki je ustvaril plakat Gornja Savinjska dolina leta 1971. Njegova ilustracija je nerazpoznavna in ni v povezavi s tematiko.

Da sta fotograf in oblikovalec dve različni osebi, se pojavi leta 1977 pri plakatu, ki prikazuje in oglašuje Cerknjsko jezero.

Posebna sta tudi plakata, ki oglašujeta Roglo iz leta 1988. Avtor oblikovanja je Zdravko Papič in avtor fotografije Janko Dermastja. Ta dva plakata imata uporabljeno akcidenčno tipografijo, kar pomeni, da so črke dekorativne.

Analiza slovenskih turističnih plakatov s tem še ni končana, saj manjkajo plakati, nastali od leta 1994 naprej do danes. Analizo teh plakatov sem nameravala narediti že v okviru te diplomske naloge, vendar sodelovanje z ljudmi, ki bi mi lahko pomagali najti podatke in slike o teh plakatih, na žalost ni obrodilo sadov. Kljub temu v prihodnosti nameravam opraviti tudi to, vendar ne v določenem časovnem okvirju.

9 VIRI, LITERATURA

- Aničić, G. (25. avgust 2016). *“Visit Yugoslavia” turistički poster iz 1935*. Pridobljeno iz <http://www.personalmag.rs:> <http://www.personalmag.rs/blog/visit-yugoslavia-turisticki-poster-iz-1935/>
- Barnicoat, J. (1988). *Posters: a concise history*. London: Thames and Hudson.
- BBC. (20. avgust 2016). *BBC - History - William Caxton*. Pridobljeno iz <http://www.bbc.co.uk:> http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/caxton_william.shtml
- Bernik, S. (1988). *Plakat & znak: Vodilni temi slovenskega sodobnega oblikovanja vidnih sporočil*. Ljubljana: Art Directors Club: Revija Sinteza.
- Boras, I. A. (24. avgust 2016). *No fear, no Führer, MLADINA.si*. Pridobljeno iz www.mladina.si: <http://www.mladina.si/109360/no-fear-no-f-hrer/>
- Bucik, K. (21. avgust 2016). *Titova štafeta in dan mladosti*. Pridobljeno iz <http://www.delo.si:> <http://www.delo.si/druzba/panorama/titova-stafeta-in-dan-mladosti.html?iskalnik=Ksenija%20Bucik>
- Devčić, M. (25. avgust 2016). *Ovih 13 turističkih plakata iz Jugoslavije pokazuju da nismo uvijek bili ovako dosadni - Telegram.hr*. Pridobljeno iz <http://www.telegram.hr:> <http://www.telegram.hr/zivot/ovih-13-turistickih-plakata-iz-jugoslavije-pokazuju-da-nismo-uvijek-bili-ovako-dosadni/>
- Digitalna knjižnica Slovenije . (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-6E1HKR2Z/?fyear=1991&language=eng&pageSize=25&query=%27rele%253dslike%27>
- Digitalna knjižnica Slovenije. (20. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz <http://www.dlib.si:> <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-3K36XUSS?&language=eng>
- Digitalna knjižnica Slovenije. (21. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz <http://www.dlib.si:> <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:img-U3ELN2X5?&language=eng>

- Digitalna knjižnica Slovenije. (21. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz <http://www.dlib.si: http://www.dlib.si/results/?query=%27keywords%3Dljubljana%27&pageSize=25&ftype=plakati&flanguage=scc>
- Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz <http://www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-4071K2L7>
- Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-K23EA7RS/?query=%27source%3Dplakati%40AND%40format%3DVolilni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2F5&pageSize=25&language=eng
- Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-UCWHG4OK/?query=%27keywords%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&fUDC=Grafi%C4%8Dna+umetnost
- Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-AZJ5GQ0T/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date
- Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-1C2HXU59/?query=%27keywords%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&fUDC=Grafi%C4%8Dna+umetnost
- Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-GY1Y8EPY/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date
- Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-UHC9WWG2/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8

Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date

Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-XWEGZTZZ/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date>

Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-U6TAY6GW/?query=%27keywords%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&fUDC=Graf%C4%8Dna+umetnost>

Digitalna knjižnica Slovenije. (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-GSH05C7T/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date>

Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-8WWP3IS3/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date>

Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-BMDCNWEB/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2>

Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-M5ANGBTQ/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2>

- Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz [www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-KBHXI85F/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-KBHXI85F/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2)
- Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz [www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-3LN00J4M/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-3LN00J4M/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2)
- Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz [www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-FBTJPTKU/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-FBTJPTKU/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2)
- Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz [www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-UTX48SOF/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-UTX48SOF/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2)
- Digitalna knjižnica Slovenije. (25. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz [www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-FHKOG7R6/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-FHKOG7R6/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2)
- Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz [www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-LRQEGRIK/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=3](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-LRQEGRIK/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=3)
- Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*. Pridobljeno iz [www.dlib.si: http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-)

X73PHNXY/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8D
ni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=3

Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-LW0A65T0/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=3>

Digitalna knjižnica Slovenije. (23. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-0UPK098K/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=4>

Digitalna knjižnica Slovenije. (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-3CO4K70Y/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=4>

Digitalna knjižnica Slovenije. (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-LZXMN61H/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=4>

Digitalna knjižnica Slovenije. (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-2LLXIBOE/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=4>

Digitalna knjižnica Slovenije. (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-FI34FYA8/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni>

+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sort
Dir=ASC&sort=date&page=4

Digitalna knjižnica Slovenije. (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-ESO1WK6W/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=4>

Digitalna knjižnica Slovenije. (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-I72PSJKM/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=4>

Digitalna knjižnica Slovenije. (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-BNGOO4GL/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=4>

Digitalna knjižnica Slovenije. (24. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-V4M2DHW3/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2>

Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije - dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-F109J5DK/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date&page=2>

Digitalna knjižnica Slovenije. (22. avgust 2016). *Digitalna knjižnica Slovenije, dLib.si*.
Pridobljeno iz www.dlib.si: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:IMG-7XT0YPJ4/?query=%27source%3dplakati%40AND%40format%3dTuristi%C4%8Dni+plakati%27&browse=plakati&node=slike%2f6&pageSize=25&flanguage=slv&sortDir=ASC&sort=date>

- Forma Brežice. (20. avgust 2016). *Digitalni tisk*. Pridobljeno iz <http://www.formaprint.si>: <http://www.formaprint.si/digitalni-tisk/kategorija/2-plakati>
- Gorenjski muzej. (2008). *Plakat na vsakem koraku: zbirka plakatov novejše zgodovine in sodobnosti Gorenjskega muzeja*. Kranj: Gorenjski muzej.
- Gorenjski muzej. (20. avgust 2016). *Plakati, Gorenjski muzej*. Pridobljeno iz <http://www.gorenjski-muzej.si>: http://www.gorenjski-muzej.si/?page_id=166
- Hervardi. (20. avgust 2016). *Tabori - Zgodovina - Hervardi*. Pridobljeno iz <http://www.hervardi.com>: <http://www.hervardi.com/tabori.php>
- Hollis, R. (1994). *Graphic Design. A Concise History*. New York: Thames and Hudson.
- Jesih, B. (2000). *Grafika: visoki tisk, ploski tisk*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kandela. (20. avgust 2016). *Kandela "Arhiv bloga" Gospodična, vi ste lepi kot plakat!* Pridobljeno iz <http://kandela.blog.si>: <http://kandela.blog.si/2008/03/17/gospodicna-vi-ste-lepi-kot-plakat/>
- Kerčič, J. (23. avgust 2016). *Spomin na dekle, ki srka sladko pijačo ...*. Pridobljeno iz www.delo.si: <http://www.delo.si/kultura/vizualna-umetnost/spomin-na-dekle-ki-srka-sladko-pijaco.html>
- Kordiš, M. (2005). *Gospodična, vi ste lepi kot plakat! Plakat v Ljubljani med obema svetovnima vojnama*. Ljubljana: Oddelek za etnologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Kramberger, A., & Djukić, E. (2011). *Jumbomanija: sociološka in oblikovalska kritika veleplakatov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kulturno rekreacijski center Hrastnik. (21. avgust 2016). *Kulturno rekreacijski center Hrastnik*. Pridobljeno iz 13. ETNO FESTIVAL HRASTNIK 2016: http://krc-hrastnik.si/prireditve/3373/13_etno_festival_hrastnik_2016/
- Kumar, M. (2008). *Tehnologija grafičnih procesov*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.
- M, D. M. (22. avgust 2016). *Revolucija – Koper prvi v Sloveniji odstranjuje vse jumbo plakate iz površin, Don Marko M.* Pridobljeno iz <http://markom.watoc.org>: <http://markom.watoc.org/2015/09/25/revolucija-koper-prvi-v-sloveniji-odstranjuje-vse-jumbo-plakate-iz-povrsin/>

- MUSEUMS. (21. avgust 2016). *Ive Šubic: Plakat: SLOVENKA SVOBODNA SI IN PRVIČ BOŠ VOLILA*, Museums. Pridobljeno iz <http://museums.si: http://museums.si/sl/collection/object/238724/ive-subic-plakat-slovenka-svobodna-si-in-prvic-bos-volila>
- Muzej novejšje zgodovine Celje. (20. avgust 2016). *NOB na Celjskem*. Pridobljeno iz <http://www.ce-nob.si: http://www.ce-nob.si/Collections/details/9156?page=12>
- Muzej za arhitekturo in oblikovanje. (21. avgust 2016). *Stoletje plakata - Razstava - MAO*. Pridobljeno iz www.mao.si: http://www.mao.si/razstava/stoletje-plakata.aspx
- Narodna in univerzitetna knjižnica. (19. avgust 2016). *Zbirka plakatov, Narodna in univerzitetna knjižnica - spletna stran*. Pridobljeno iz <http://www.nuk.uni-lj.si: http://www.nuk.uni-lj.si/zbirke/zbirka-plakatov>
- NUK. (20. avgust 2016). *Spletne strani NUK - izpis*. Pridobljeno iz <http://old.nuk.uni-lj.si: http://old.nuk.uni-lj.si/natisni.asp?id=445869081>
- Pinterest • The world's catalogue of images. (25. avgust 2016). *1000+ images about Rogaška Slatina nekoč on Pinterest, Ali, Golf and Jo O'meara*. Pridobljeno iz <https://www.pinterest.com: https://www.pinterest.com/nejamedia/roga%C5%A1ka-slatina-neko%C4%8D/>
- Pinterest • The world's catalogue of images. (25. avgust 2016). *Uroš Vagaja, Posetite Ljubljano, 1963, Museum of Architecture and Design (MAO), Century of the Poster, Pinterest, Museums*. Pridobljeno iz <https://www.pinterest.com: https://www.pinterest.com/pin/386113368030516278/>
- Pompe, A. (22. avgust 2016). *Podjetnik - prvi medij podjetništva-Plakat še dolgo ne bo izumrl*. Pridobljeno iz <http://www.podjetnik.si: http://www.podjetnik.si/clanek/plakat-%C5%A1e-dolgo-ne-bo-izumrl-19951001>
- Portal Gastrogurman.si. (25. avgust 2016). *Radenska z okusom, prenovljena Oaza ter Radenska Naturelle Gastrogurman*. Pridobljeno iz <http://gastrogurman.si: http://gastrogurman.si/novice-in-dogodki/iz-radenske-prihaja-val-novosti/>
- Požar, C. (2000). *Vsi na volitve! Plakat kot politični medij na Slovenskem 1945-1999*. Ljubljana: Arhitekturni muzej Ljubljana.
- Požar, C. (2015). *Stoletje plakata: Plakat 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Muzej za arhitekturo in oblikovanje: Studia humanitatis.

- Razglednice z mojega vrta. (25. avgust 2016). *Plakati volilne kampanje 2008, Razglednice z mojega vrta*. Pridobljeno iz <https://ervinator.wordpress.com:https://ervinator.wordpress.com/2008/09/15/plakati-volilne-kampanje-2008/>
- RTV SLO. (22. avgust 2016). *Gospodična, vi ste lepi kot plakat, Prvi interaktivni multimedijski program, MMC RTV Slovenija*. Pridobljeno iz www.rtv slo.si:http://www.rtv slo.si/kultura/razstave/gospodicna-vi-ste-lepi-kot-plakat/154331
- Spletna postaja-agencija kreativnih idej. (22. avgust 2016). *Europlakat: Outdoor oglasi - billboard, citylight, rolling board, roto pano »Zunanje oglaševanje Europlakat*. Pridobljeno iz <http://www.europlakat.si/:http://www.europlakat.si/>
- Štefanec, V. P. (23. avgust 2016). *Medij in njegov čas, pogledi.si*. Pridobljeno iz www.pogledi.si:http://www.pogledi.si/kritike/medij-njegov-cas
- Štefanec, V. P. (20. avgust 2016). *Medij in njegov čas, pogledi.si*. Pridobljeno iz <http://www.pogledi.si:http://www.pogledi.si/kritike/medij-njegov-cas>
- Teržan, V. (24. avgust 2016). *Igrivost linij, MLADINA.si*. Pridobljeno iz www.mladina.si:http://www.mladina.si/165811/igrivost-linij/
- Teržan, V. (21. avgust 2016). *Zgodbe s plakatov, MLADINA.si*. Pridobljeno iz <http://www.mladina.si:http://www.mladina.si/168248/zgodbe-s-plakatov/>
- Ule, M., & Kline, M. (1996). *Psihologija tržnega komuniciranja*. Ljubljana: Fakulteta za drubene vede.
- Vagaja, U. (23. avgust 2016). *vagaja.com "ALKOHOL*. Pridobljeno iz <http://www.vagaja.com:http://www.vagaja.com/alkohol/>
- Wikipedija. (20. avgust 2016). *Alphonse Mucha - Wikipedia, the free encyclopedia*. Pridobljeno iz https://en.wikipedia.org:https://en.wikipedia.org/wiki/Alphonse_Mucha
- Wikipedija. (20. avgust 2016). *Jules Chéret - Wikipedia, the free encyclopedia*. Pridobljeno iz https://en.wikipedia.org:https://en.wikipedia.org/wiki/Jules_Ch%C3%A9ret
- Wikipedija. (22. avgust 2016). *Letak - Wikipedija, prosta enciklopedija*. Pridobljeno iz www.wikipedia.org:https://sl.wikipedia.org/wiki/Letak

Wikipedija. (20. avgust 2016). *Županova Micka* - Wikipedija, prosta enciklopedija .
Pridobljeno iz [https://sl.wikipedia.org:](https://sl.wikipedia.org:https://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%BDupanova_Micka)
https://sl.wikipedia.org/wiki/%C5%BDupanova_Micka